

Tabor

1992

EL FORTIN

3-4

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov
TABOR je last in vestnik Tabora SPB. — Mnenja Tabora SPB
predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora.

Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič
Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo
lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene
Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas
Eslovenos Unidos. — Director: Ing. Antonio Matičič,
Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

Composición, diagramación y armado:

MALIVILKO - Télefax: 362-7215

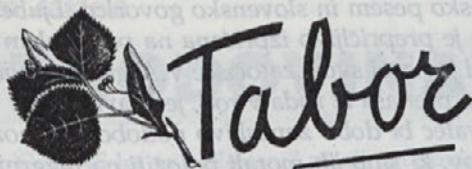
Impresión: Talleres Gráficos VILKO S. R. L., Estados Unidos 425
(1101) Buenos Aires, Argentina, Tel. 362-7215/1346

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual N° 219.314.

NAROČNINA: Argentina \$ 8.- Južna Amerika, Evropa in
Avstralija 12 dolarjev; ZDA in Kanada 15 dolarjev (zračno paketi).
Letalska naročnina za vse države 20 dolarjev (US).

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte
na naslov: Inž. Anton Matičič, Río Colorado 18-6
(1686) Hurlingham — Buenos Aires — Argentina — Tel. 665-6654.

**KO „TABOR“ PREBERETE,
POŠLJITE GA V DOMOVINO!**

**Svobodni sveta
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!**

Marzo-Abril 1992

Marec-April 1992

PAVLE KOGEJ

Vaša žrtev ni zaman

Govor v Rogu — 6. oktobra 1991

Prisli smo, da se poklonimo žrtvam komunističnega barbarstva. Kdo so ti fantje in možje, ki kot mrtve čete in bataljoni v tisočih leže po breznihi na Rogu, v opuščeni hrastniški rudnikih, v jarkih in jamah na vseh koncih Slovenije? Dobro jih imajo v spominu njihove sestre (starši so že pomrli), poznajo jih dekleta in žene, ki so z njimi drugovale v letih mladosti. Poznajo jih njihovi znanci. Predvsem jih poznamo mi, peščica preživelih, ki smo skupaj nosili uniformo slovenske domobranske vojske.

Novi rodovi, rojeni med vojno in po njej, jih niso poznali. To je danes zrela generacija na višku in naša mladina. Vsi ti niso o domobrancih slišali nič dobrega. Vsa povojna desetletja so bili po uradni in stokrat ponovljeni verziji le kvizlingi, izdajalci in nemški hlapci. Bil sem med njimi in sem jih dobro poznal. Naša enota je bil naš slovenski svet v malem: kmečki fantje, obrtniški pomočniki, dva učitelja in precej študentov doma iz podeželja, nekaj pa tudi Ljubljancanov. Masovno smo si za domobranstvo odločali po kapitulaciji Italije, ko je bilo slehernemu popolnoma jasno, da se nacistični zverji nezadržno bliža konec. Zato je absurdno govorjenje, da smo šli okupatorju na pomoč. Resnica je, da si okoliščin, prostora in časa za komunistično revolucijo nismo izbrali mi. Res pa je, da so bile okoliščine za protikomunistične borbe skrajno neugodne. Vsi, ki sem jih poznal, so bili sovražno razpoloženi do okupatorja. Veselili smo se vsake zavezniške zmage, vsakega nemškega poraza. Izbrali smo zavedni Slovenci in veliki domoljubi.

Poznali smo le lepo slovnsko pesem in slovensko govorico. Ljubezen in zvestoba do domovine je prepričljivo izpričana na preživetem ostanku našega eksodusa, ki je našel svoje zatočišče v Argentini. Njihovo zvesto slovenstvo, ki se prenaša iz roda v rod, je pravi čudež.

Nepristranski raziskovalec bi dobil zanesljivo podobo teh mož in fantov iz zbirke predmetov, ki smo jih morali položiti na razgrnjene plahte pred naše rablje, ki smo bili prisiljeni še zadnjikrat do konca izprazniti naše žepe. Med mnogimi rožnimi venci in svetinjcami, ki so jih matere stisnile v roke sinovom ob odhodu, so bili razni molitveniki, spominske slike domačih in najdražjih, nekaj poročnih in drugih prstanov.

Pa še na nekaj ne pozabimo — to je številčnost odločitve za domobranstvo. Osrednje torišče revolucije je bila Ljubljanska pokrajina, ki je imela takrat nekaj manj kot 300.000 prebivalcev. Dobrih 90% domobrancev je izhajalo iz te pokrajine (Notranjska in Dolenjska!). Če vzamemo iz prebivalstva segment moških od starosti od 17 do 35 let, lahko ugotovimo, da jih je v protikomunističnih formacijah sodelovala kar polovica. V mnogih farah pa je bil ta delež še pomembno večji. Absurdno bi bilo tej protikomunistični opredeljeni večini naroda očitati izdajstvo. Zato nam bo bolj razumljivo, zakaj so nekatere slovenske vasi po vojni moriji ostale tako rekoč brez moških, ki bi lahko nadljevali rod.

Praznina po izruvanih koreninah se čuti še danes in se bo še dolgo. Manjka nam klenih, pokončnih, krščanskih narodnih mož. Življenja, ki jim je bilo v imeu ene najbolj nesmiselnih zmot tega stoletja vzeto nasilno, jim ne moremo vrniti. Moramo pa jim vrniti dobro ime, kajti bili so nadvse pošteni ljudje. Sleherno nasprotno zatrjevanje je neresnično. Da se sme še kar naprej širiti nekaznovano, je za slovensko demokracijo velika sramota.

Vsi, ki poznamo resnico, moramo to resnico prenašati na novi rod, da se bo oblikoval v tako zavedne in poštene Slovence kot so bili ti, ki se jih danes spominjamo. Naj končam z verzi iz njim posvečenega sonetnega venca, ki je nastal po moriji leta 1946:

Ne, ta žrtev vaša ni zaman,
vaša kri zaman ni tekla tod,
seme vaše bo prišlo na dan.

Rast molitev naša bo dajala,
žetev znova bo z morišč pognala,
iz grobov bo temnih vstal nov rod.

ZGODOVINA DANES

Celih 45 let so v Sloveniji pisali zgodovino zmagovalci. Po vsem tem, kar so ti naredili na svoji poti na oblast ter ob večnem utrjevanju svoje oblasti, je povsem jasno, da gre za skrajno potvorjeno zgodovino. Pisali so se obsežni zgodovinski pregledi in številne monografije, pri čemer je bil uporabljen sicer skrben znanstveni aparat. Glavna značilnost tega zgodovinopisja pa je bila zamolčevanje legalitete nasprotne strani oziroma še huje, skrbno iskanje njenih najbolj negativnih prvin in kontekstov.

V kolikor nasprotnik ni bil pobit ali pregan v daljne čezmorske dežele, je bil z represijo in neheni indoktrinacijo povsem potlačen v svojo zasebnost in preživetje.

Šele po zlomu komunizma v evropskih državah so tudi v Sloveniji nastale okoliščine, ko se je lahko začelo pisati odkrito o vseh zamolčanih dogodkih in temah. Izrazito se je to pisanje pojavilo v spomladanskih mesecih leta 1990, ko je bilo v Sloveniji obdobje predvolilnih bojev. Takrat so se ponatisnile nekatere knjige, ki so tedaj veljale za popolnoma zatrto literaturo, kot na primer *Črne bukve* in *Trilogija Vetrinje - Teharje - Rog*. V tem času so o pobojih domobrancev leta 1945 ter o nekaterih množičnih grobiščih pisali tudi (bivši) režimski časopisi.

Takoj po volitvah sta bila opravljena dva pomembna dogodka: deloma je bilo odprto do tedaj najbolj varovano obsežno zaprto območje *Kočevska Reka*, v *Kočevskem Rogu* pa je bila izredno odmevna maša za pobitimi domobranci.

Po teh dveh dogodkih pa se je zanimanje za našo polpreteklost pri večini medijev skoraj povsem končalo. Izjema je bila le Demokracija, nato pa nekaj števil Novega Jutra.

Indoktrinacija

Resnica bo na Slovenskem še dolgo imela trnovo pot. Danes povprečni Slovenec še vedno prisega na naslednjo shemo dogajanj v letih 1941-1945. Bili smo okupirani in razdeljeni od treh okupatorjev, ki so imeli namen Slovence raznaroditi. Stara jugoslovanska vojska se je v hipu sesula, slovenska oblast pa se je bolj ali manj podredila okupatorju, s katerim je sodelovala. Proti okupatorju in slovenski izdajalski gospodi se je uprla Komunistična partija Slovenije, ki je organizirala narodnoosvobodilno borbo. Izdajalci in kolaboracionisti so se borili proti NOB na strani okupatorjev. Po koncu vojne jih je zato doletela kazen. NOV je bila na strani proti-

hitlerjevske koalicije in je zato dobivala od angloameričanov pomoč.

Takšne slike je danes naučen povprečen Slovenec. Ta poenostavljena shema pa še zdaleč ni resnična, saj zamolčuje bistvo: da je Komunistična partija Slovenije, če je hotela priti na oblast, že poleti 1941 razglasila *monopol nad odporom proti okupatorju* ter že poleti in jeseni 1941 organizirala in začela z *revolucijo - v času okupacije*.

Kje v Evropi si je kakšna politična stranka upala razglasiti monopol nad odporom proti okupatorju ter se iti še revolucijo (boj za oblast) v času okupacije dežele. Pri nas seveda ni šlo le za verbalne grožnje, da se bo vsako organiziranje izven OF kaznovalo s smrtjo, ampak se je ta grožnja od vsega začetka rigorozno izvajala; vendar o tem podrobneje v nadaljevanju v posebnem feljtonu.

Brez teh osnovnih dejstev ne more nobeden, ki resno piše o krvavem dogajanju na Slovenskem *med nacifašistično okupacijo, razložiti, zakaj je bila pozno pomladi in poleti 1942 v Ljubljanski pokrajini organizirana vojaška protirevolucija oziroma samoobramba z imenom vaše straže*.

Od leta 1945 do leta 1990 so bile podvržene popolni ideološki indoktrinaciji omenjene „zmagovalčeve“ sheme o „narodnoosvobodilnem boju“ cele generacije. Indoktrinacija je pokrila popolnoma vsa človekova obdobja ter vsa področja, od vrtca, osnovne šole, srednjih in visokih šol, sredstev javnega informiranja, delovnih mest itd. Propaganda je bila „večna“, pokrivala je popolnoma vse, čas in prostor Slovenije, bila pa je tudi zelo „kvalitetna“. Tako ljudem niti na „kraj pameti ni moglo pasti“, da gre za veliko potvorbo zgodovine in vsakokratne sedanjosti.

Le kako si kdo predstavlja, da ponatis nekaj knjig ter nekajmesečno pisanje (nezgodovinarjev) po časopisju zadošča, da se bo v vednosti Slovencev karkoli spremenilo. Mogoče se je v vednosti povprečnega Slovenca spremenilo le to, da so bili povojni poboji „nepotrebni“, „napaka“, in „da se z njimi ne strinjajo“. Povod za slovenski medsebojni spopad pa so še naprej velika bela lisa v vednosti Slovencev, s čimer pa je nemogoče tudi objektivni odnos do čelotnega dogajanja med vojno v Sloveniji.

Skupščinska komisija

Slovenska skupščina je leta 1990 ustanovila komisijo za raziskavo *po-vojnih* pobojev, dvomljivih procesov in drugih nepravilnosti. Danes, leto in pol kasneje, moram na žalost reči, da bi bilo bolje, če te komisije ne bi ustanavljali, saj so ljudje od nje veliko pričakovali, hkrati pa so bili potešeni, saj naj bi ta komisija končno v resnici raziskala povojne poboje in še vse ostalo v zvezi s tem, saj naj bi kot komisija slovenskih oblasti imela dostop do virov in akterjev takratnih dogajanj. Že to, da je komisija vztrajala, da *medvojnih* dogodkov ne bo raziskovala, niti v grobem, je postavilo delo

komisije v nemogoč položaj, saj brez poznavanja medvojnih dogodkov in celotnega procesa organiziranja dela Slovencev proti komunistični revoluciji, razumevanje povojnih množičnih pobojev in „pravnodvomljivih procesov“ ni mogoče. Ob tem je seveda treba priznati, da bi preučevanje medvojnih dogodkov vzelo komisiji preveč časa, vendar to še zdaleč ni nobena ovira. Komisija se je tako ujela v past. Danes je skrajni čas za priznanje, da gre za veliko in dolgotrajno delo, za katerega pa ta komisija ni imela ne časa, še manj pa motivacije, saj so povojni poboji in „pravnodvomljivi procesi“ tesno povezani z medvojnimi dogajanjem oziroma s komunistično revolucijo med in po vojni, s tem pa smo že blizu spoznanja, da bo celotna preučitev naše polpreteklosti sedanjosti še vedno veljavno podoba te preteklosti postavila na glavo.

Edini pravi rezultat te komisije je, da so nekatere občinske komisije z enakim imenom vsaj v grobu popisale grobišča v svojem okolju, z akterji teh grobišč pa so takoj nastale nepremostljive ovire. Tako republiško kot občinske komisije so sestavljali ljudje, razen zelo redkih izjem, ki so bili za kakršnekoli rezultate povsem nezaintersirani. Republiška komisija je sicer postavila enemu glavnih akterjev takratnih dogodkov Ivanu Mačku-Matiji vrsto vprašanj, vendar je dobila nazaj povsem brezvredne odgovore. Delo komisije so ovirali tudi nekateri člani komisije, ki so bili iz vrst komunistov (Jože Smole), ne nazadnje pa tudi njen nesposobni predsednik.

Komisija je svoje delo tako klavrno končala. Bilanca njenega „dela“ je samo velika škoda, saj je dajala prizadetim ljudem ves čas veliko upanje; zaradi obstoja te komisije pa tudi marsikdo drug ni več raziskoval te problematike, češ, saj imamo komisijo. Opravka smo imeli torej s klasičnim primerom komisije, ki se ustanovi zato, da se nič ne reši. Tudi društvo žrtev komunističnega nasilja ne more prodreti pri svojem zavzemanju za poravnavo krivic. V veliki meri seveda zato, ker iz svojega angažiranja preveč izrinja medvojno dogajanje na Slovenskem. Prav v tem obdobju pa so vsi pglavitni povodi, pa tudi vzroki, iz katerih izhaja (tudi) povojno revolucionarno nasilje nad političnimi nasprotniki. Kot da se komunistična revolucija iz let 1941-1942 tega društva ne tiče. Brez obravnavanja tudi tega obdobja bodo vedno naleteli na ovire tako imenovane „pravne kontinuitete“. Sedmega januarja letos je bilo v televizijskem Omizju rečeno, da nismo imeli svojega „nürnberskega proces“, in da smo zato ujetniki pravne kontinuitete. Seveda bi bilo na ta način laže obračunati z revolucionarnim pravosodjem, ga razglasiti za deloma zločinskega in ga s tem narediti za nelegitimnega, vendar se bo, kot kaže, stvari le treba lotiti drugače, bolj temeljito...

Učbeniki in zgodovinoписje

Veliko je bilo v preteklih dveh letih spraševanj, čemu „brskanje“ po tej

temni plati našega življenja, ki je za povrh tudi že precej časovno odmaknjena, vsaj če jo gledamo iz današnje perspektive, ko imamo že tako več kot dovolj današnjih problemov. V zadnjem času se pojavlja celo mnenje, da so ljudje „siti“ te problematike. Vendar, te ugotovitve niso nobena posebna modrost, saj vsi vemo, da je ta problematika neprijetna, da imamo dovolj „svojih“ današnjih problemov, in da je včasih celo za marsikoga morbidna. Vsi ti argumenti in tudi (proti)argumenti, ki jih bom navedel v nadaljevanju, so neke vrste davek oziroma nujna sestavina demokracije. Saj menda ne bom izrekel nobene posebne modrosti, če zapišem, da če koga ta problematika moti, je pač naj ne prebira, ker to seveda še ne pomeni, da ne zanima marsikoga drugega, in kar je zelo pomembno, da ne zanima večnega izpopolnjevanja in večne preveritve zgodovinopisja; zgodovinopisja kot stroke, ki je nenehno uporabljena na pomembnih področjih našega vsakdana. Kaj, če ne sedaj, ko prehajamo iz totalitarizma v demokracijo, ko zgodovino naše polpreteklosti pišemo tako rekoč na novo, bi morala biti zgodovina še kako v ospredju, saj so tu učbeniki, ki so kljub tolikokrat omenjanim vsakdanjim problemom (izgovorom) vsak dan v uporabi, tu so desetine zgodovinarjev in publicistov, ki se z zgodovino ukvarjajo profesionalno, tu je še vedno zaprt arhiv MNZ, Enciklopedija Slovenije je brez sprememb, popravljajo se — vsaj naj bi se — krivice iz preteklosti...

Prav slovenski zgodovinopisci, razen zelo redkih izjem, novim spremembam (popolni odprtosti pristopov do problematike) ne sledijo. Ali tega niso sposobni, ali nočejo, je težko reči. Dejstvo je, da se slovenski zgodovinarji, ki so specializirani za obdobje okupacije Slovenije 1941-1945, nočejo pojavljati v javnosti, za kar so bili v zadnjem času večkrat naprošeni.

Zaradi tega molka zgodovinarjev in medijev, ki se je *spet* zgrnil nad Slovenijo, se tudi področja, ki so tesno povezana oziroma celo odvisna od zgodovinske stroke, niso sposobna odpreti novim zgodovinskim spoznanjem.

Najbolj viden je primer z učbenikom za zgodovino v osmem razredu osnovne šole, ki sta ga napisala Branko Božič in Tomaž Weber; ob tem učbeniku pa je nastal še nov učbenik *Vojna in vojaška zgodovina Slovencev* avtorja Janeza J. Švajncerja, ki je nekakšen oris za pouk domovinske vzgoje v enotah Teritorialne obrambe. Oba učbenika, še posebej pa prvi, sta popolnoma gluha na izzive novega časa. Učbenik zgodovine za osmi razred osnove šole so poleti 1990 tiskali v nakladi 7000 izvodov, poleti 1991 pa še dodatnih 9000 izvodov. Branimir Nešovič, ki je novi urednik za učbenike zgodovine pri Državni založbi Slovenije, mi je v polemiki v začetku lanskega novembra cinično odgovoril, da je letos (1991) učbenik *Zgodovine 8* vendarle doživel popravke, saj „da je po novem bela garda razkrita kot okupatorjev sodelavec (prej razkrinkana) in da slika *Fidela Kastr* ni več na 154. strani, marveč na 150.“

Učbenik Zgodovina 8 je eno samo čaščenje komunistične partije, revolucije (!) in socializma, in menda mi ni treba posebej poudarjati, diskvalificiranje nasprotnikov komunizma.

Enciklopedija Slovenije

Tudi pri Enciklopediji Slovenije ni nič dosti boljše. Prvi štirje zvezki so bili povsem v službi propagande komunistične partije, peti zvezek pa, ki je izšel novembra 1991, ni nič boljši: časti se partizanstvo s komunizmom, nasprotnik pa je deležen prezira. Enciklopedija Slovenije je velik nacionalni projekt, saj bo moralo preteči še veliko let, preden si bomo lahko privoščili novo enciklopedijo. Sam sem konec leta 1990 Enciklopedijo Slovenije podvrget ostri kritiki, vendar se zanjo noben ni zmenil, ne Mladinska knjiga kot založnica, ne ministrstvo za kulturo, ki je sofinanciralo tudi peti zvezek.

Arhiv MNZ

Več let smo upali na arhivske dokumente iz arhiva Ministrstva za notranje zadeve, vendar je bil ta arhiv težko dostopen celo za poklicne zgodovinarje, kaj šele za navadne smrtnike. Z volitvami spomladi 1990 ter s prihodom novega sekretarja za notranje zadeve, kamor ta arhiv spada, smo le upali, da se bo odprl tudi ta arhiv. Več kot leto in pol po volitvah je v tem pomembnem arhivu vse ostalo tako, kot je bilo pod komunističnim režimom.

V tem arhivu so številni zaupni podatki v Vosu, Ozni, Udbi itd., zato je partija v tem arhivu, ki sploh ni bil dostopen zgodovinski stroki, ampak je bil dostopen le posvečencem, namestila najbolj zaupne ljudi. Ti isti ljudje brez kakršnegakoli nadzora tudi danes opravljajo „svoje delo“ v tem arhivu. Le kaj počnejo? Že večkrat sem se zbal, da lahko pri vsakodnevnem pregledovanju arhivskega gradiva, le-to tudi uničujejo, če je za bivši režim preveč obremenilno. Že pred leti so ti ljudje napisali nekatere zgodovinske pregleda o Vosu in Ozni, vendar so še ti danes nedostopni javnosti.

Komunistična miselnost

Bralec bo opazil, da besedo komunizem uporabljan kar pogosto. Moram reči, da me zelo čudi, ker se danes marsikoga uporaba te besede v negativnem kontekstu zelo moti, vendar se bodo tudi ti morali navaditi, da določene stvari poimenujemo z njihovimi pravimi besedami, odpasti pa mora tudi zakoreninjen strah pred uporabo te besede. Še vedno se večina zateka raje k drugim izrazom, ki niso tako direktni, kot so na primer boljševizem, stalinizem, prejšnja oblast, prejšnji režim, socializem, besede komunizem pa

se še vedno bojimo, kot da bomo še vedno „kaznovani“, če jo bomo uporabljali v negativnem smislu. Pritisk indoktrinirane podzvesti je še vedno zelo močan.

Če sem do sedaj naštel nekatera inštitucionalizirana, celo bi lahko rekel, državotvorna področja, kot so učbeniki, Enciklopedija Slovenije in arhiv MNZ, za katera lahko trdim, da se, kljub padcu komunističnega režima, ni nič pri njih spremenilo na bolje, če pa se že je, pa skoraj ni vredno omenbe, je prav tako pomembna *miselnost* na sedanji politični sceni in v gospodarstvu. Vemo, da se je komunistični kader vsidral na najbolj vitalnih področjih, kot na primer v bančništvu, zavarovalništvu, menedžerstvu, na Skupnosti za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, pri igrah na srečo, da sodstva, šolstva, zdravstva ter raznih državnih služb sploh ne omenjam. Kot vidimo, te službe prekrivajo celotno življenje v Sloveniji. Ljudje po teh službah so bili preko več generacij mučenci ene same — partijske — resnice. Nekaj mesečno pisanje o zamolčanem delu naše polpreteklosti, ki je seveda bistveno za razumevanje celotnega našega življenja vsaj zadnjih petdeset let, za razumevanje sedanjih političnih, gospodarskih in socialnih situacij, ter seveda tudi za iskanje izhodov iz te (ne več?) vsesplošne krize, je mnogo premalo. Zamolčani del resnice se ljudi ni mogel prijeti, indoktrinano je vedno znova premagovalo nova dognanja.

Kontekst celotnega medvojnega dogajanja, iz katerega izhaja vse povojno pa tudi sedanje, se ni mogel izoblikovati. To se vidi iz obnašanja naših zgodovinarjev, družboslovcev in seveda iz obnašanja cele opozicijske sfere, ki ni sposobna dajala konstruktivnih predlogov na izzive časa, sposobna je le kritizirati, ter, kar je najlažje, iskati „desničarskega nasprotnika“. Kaj bi bilo bolj tragikomičnega kot zelo verjetna možnost, da spet komunisti, ki danes morajo nositi prenovljena imena (prenovitelji, socialisti, socialdemokrati, liberalni demokrati), prevzamejo reševanje socialne problematike. Ali se res nismo nič naučili iz zgodbe o velikem proletarcu in delavcu, ki so ga komunisti petdeset let skrajno manipulativno postavljali na oltar, hkrati pa na njegovih plečih vlekli vse najbolj gosposke privilegije, od lepih služb, plač, pokojnin, vikendov, razkošnih stanovanj, rezidenc, zaprtih območij...?

Kako je pravzaprav bila polstoletna indoktrinacija huda, se lepo vidi pri nekaterih članih sedanje Demokratske stranke, ki so bili prej v večletni protikomunistični opoziciji, za katere smo pričakovali, vsaj po njihovem pisanju, da poznajo komunistično ideologijo in prakso do obisti, pa se sedaj kaže, da temu ni tako. Spomenka Hribar se je že jeseni 1990, ko se je končal njen „projekt“ Kočevski Rog, začela zavzemati za to, da pisanje o naši polpreteklosti pustimo ob strani in se začnemo ukvarjati s „sedanjostjo“. Leto kasneje, novembra 1991, je šla še naprej, ko je izjavila, da je že dovolj pisanja o partizanih z negativne strani, in da bo sedaj začela pisati še o

negativni plati domobrancev. Dimitrij Rupel je v drugi polovici lanskega leta izjavil, da nas Evropa z rehabilitiranjem kolaboracionistov z nacifasizmom ne bo sprejemala. Odgovoril bi mu: Kaj pa „Evropo“ sploh brigajo tovrstna naša razčiščevanja. Ta „Evropa“ je že mnogokrat pokazala, kakšen odnos ima do Slovencev: konec vojne je na primer hladnokrvno predala v smrt več desetstisoč Jugoslovanov, že prej pa podpirala stran, ki je izvajala revolucijo (v času okupacije), po vojni pa s krediti podpirala komunizem. Pa tudi danes je jugoslovanska morija kaj dosti ne gane. Kje pa je ta Evropa kdajkoli imela posluh za to, kaj se je v Sloveniji v resnicic dogajalo med vojno, zakaj se je moral velik del Slovencev na strani okupatorja boriti proti komunistični revoluciji. Taisti Rupel uporablja besedo *revolucija* tudi za današnje politično dogajanje na Slovenskem („desna revolucija“, in da je treba iti v „boj proti njej“), s čimer izraz revolucija, ki je izraz za zelo težke stvari (revolucija je vojna, je pobijanje, je, skratka, skrajno in dolgotrajno nasilje nad celimi sloji znotraj nekega naroda), popolnoma razvrednoti.

V času največjih polemik o dogajanju med vojno pri nas so nasprotniki novih razkritij na veliko prisegali na „zgodovinsko stroko“, češ da je le ona edina sposobna kvalificiranega pisanja o komunistični revoluciji ter o posledicah te revolucije. Seveda so vsi vedeli, da „stroka“ tega še lep čas ni sposobna narediti. Potem se je strasilo z „revansizmom“, kar je imelo kar lep uspeh, saj so se mnogi „čutili krive“, da se res obnašajo revansistično, in da to ni prav ter so se tako umikali. Celó mogočna spomenika Borisa Kidriča in Edvarda Kardelja še vedno kraljujeta Ljubljani prav zaradi strahu, da bo tisti, ki ju bo odstranil, označen za revansista; prav tako je z grobnico „narodnih herojev“, ki še vedno ni odromala na ljubljanske Žale. Slovenska Cerkev še sedaj ne upa poiskati groba dr. Lamberta Ehrlicha ter prepeljati posmrtnih ostankov škofa Gregorija Rožmana v grobnico slovenskih škofov na ljubljanskih Žalah... Take in podobne situacije današnjega časa bi lahko našteval v nedogled.

Večina ljudi danes govori, da danes, s temi mnogimi problemi, ki nas obdajajo, ni čas za tovrstna razglabljanja. Vsi ti se seveda motijo. Za ugotovitev, zakaj je temu tako, bi bila potrebna psihološka študija, v največji meri pa gre za posledico nepoznavanja osnovnih zgodovinskih dejstev ter njihovih vplivov na današnji čas. Omenil sem že, kako je z zgodovinsko stroko danes (učbeniki, Enciklopedija Slovenije, arhivi), omenil sem tudi, da vse javne službe postkomunistične Slovenije zaseda kader, ki je bil indoktriniran s komunističnimi znanostmi in resnicami.

Danes pa se vsi na veliko čudijo, kako je mogoče, da se je vse zarotilo (na primer) proti Peterletu (velika večina občil, parlament itd.), noben pa ni sposoben ali pripravljen priznati, da tej Sloveniji nismo povedali — tako kot bi morali — kaj je komunizem s to Slovenijo naredil in kakšne posledice tega še vedno srečujemo na vsakem koraku.

Tako so za ponazoritev tega zla človeštva v Sovjetski zvezi že pred leti, še v strogi komunistični diktaturi, strokovno arheološko izkopavali nekatera množična grobišča: Kuropatski gozd pri Minsku (102.000 pobitih), Darnitski gozd pri ukrajinski vasi Bikovna. 240.000 žrtev v 17 grobiščih pri Kijevu, zapuščeni rudniki zlata v Čeljabinsku na južnih obronkih Urala, kjer so komunisti pobili preko 300.000 ljudi itd., s čimer so svojim ljudem, fotografije izkopavanja pa so obkrožile ves svet, vizualno (ne pa le verbalno, kot pri nas!) prikazali bistvo komunizma.

Zgodovino protirevolucionarne strani je dosti težje pisati kot pa je to bilo z zgodovino komunistične revolucije. Po vojni je bilo pobitih okoli deset tisoč domobrancev, več tisoč domobrancev je bilo pregnanih daleč v čezmorske dežele, tisti redki, večinoma takrat mladoletni, ki so vendarle ostali in preživeli, so bili podvrženi vsakdanjemu boju za preživetje. Vladala je diktatura ene same resnice. Le v emigraciji je bilo napisanih nekaj del, pa še ta so nastala z velikim pomanjkanjem arhivov, ki so bili doma zapečateni.

Nasprotno pa so imeli partizani in komunisti na voljo vse možnosti: dostop do vseh arhivov, množica preživelih prič ter zaradi popolnega monopola nad resnico prava „topla greda“ za veličanje partije, revolucije, socializma, partizanstva. Šele danes se lahko lotimo raziskovanja „nasprotne strani“, vendar pa to ni nič kaj dosti lažje, kot je bilo to pod režimom, saj so ostale žive le še redke priče, pa še pri teh je spomin zbledel, arhivi pa če že niso uničeni, so še vedno podvrženi strogi kontroli. O „topli gredi“ pa seveda ne more biti nobenega govora, saj je *zanimanje za zgodovino zaradi vsakdanjih problemov popolnoma prenehalo, kar se nam pa kot bučmerang kaže na vsakdanji politični sceni.*

Komunisti so bili mojstri v propagandi in iz tega bi se lahko kdaj kaj naučili.

Vsi „narodni heroji“ in „spomeničarji“ imajo še naprej izredno visoke borčevske pokojnine. Vlada ni na tem področju pokazala nobenega občutka za poštenost, ampak celo nasprotno, predsednik vlade je po volitvah leta 1990 večkrat časnikarjem izjavil, da zmanjšanje teh privilegiranih pokojnin ne bi nič povečalo ostalih štiristo tisoč. Na drugi strani pa se žrtve komunističnega nasilja zavzemajo za odškodnine ter za delovno dobo za čas preganjanj, pri čemer niso deležni nobenega pravega posluha, ker ni denarja za to.

Zapostavljenost zgodovine v sedanjem času

Danes se kakršnokoli pisanje o naši nerazčiščeni polpreteklosti vztrajno odriva na stran. Zgodovinopisje nima v tem ubožnem času nobene veljave, je „nebodigatreba“. Ob tem pa se noben ne zaveda, da je zgodovina pomembni del družboslovja, da se z njo ukvarja tudi danes na desetine

profesionalnih raziskovalcev, da ti nenehno pišejo raziskave in sinteze (npr. Enciklopedijo Slovenije), in ne nezadnje, da je zgodovina sestavni del učnega procesa. Poznavanje naše polpreteklosti je temeljni kamen za popravilo krivic (odzveto premoženje, delovna doba). Tudi to zapostavljanje zgodovine bi lahko obrazložili z že omejeno psihološko analizo, ki pa seveda ni toliko misljena za „prenovitelje“, kot za vse ostale.

Saj je res, da se bo zgodovina obdobja 1941-1990 v Sloveniji pisala povsem na novo, vendar s stresom zaradi te ugotovitve ne moremo živeti v nedogled.

Florijan Slak

Fašisti, nacisti, komunisti, militaristi — vsi isti v službi okupatorja, ali okupatorjev

„Svojčas zagnan Hitlerjugend — sedaj bombardira Slovenijo“

Pod zgornjim naslovom je prinesel „Naš tednik“, glasilo koroških Slovencev (Celovec), 5. julija 1991, sledeči članek, ki je za vse Slovence zelo zanimiv in zanimivo bi bilo vedeti, če so ga ponatisnili slovenski časopisi v Sloveniji in izven nje. (Op. pisca):

Komunistični admiral JLA Stane Brovet

Brovetov sošolec dr. Marko Dumpelnik:

„Že v gimnaziji se je obnašal kot militarist“

Bombardiranje in drugi agresivni vojaški napadi na Slovenijo in njeno ljudstvo povzroča nepopisno gorje, številne človeške žrtve ter ogromno gospodarsko škodo. Med tistimi, ki nosijo za to početje glavno odgovornost, je tudi Slovenec (!) Stane Brovet — namestnik beograjskega (zveznega) obrambnega ministra in admiral Jugoslovanske „ljudske“ armade (JLA). Stane Brovet je 1943-1945 obiskoval gimnazijo sprva v Celovcu in nato v Millstatu. Kot dijak je bil naravnost zaljubljen v HJ-uniformo; to nam je povedal njegov nekdanji sošolec dr. Marko Dumpelnik.

Dr. Marko Dumpelnik, doma iz Štebna v Podjuni in nekdanji vodilni funkcionar NSKS, je leta 1941 začel obiskovati gimnazijo v Celovcu. Uradno se je gimnazija imenovala „Oberschule für Jungen“. Leta 1943 je kot

tretjeletnik vstopil v to gimnazijo tudi Stane Brovet, katerega starši so živeli v Domžalah.

V istem letu so se morali dijaki in njihovi učitelji (zaradi stalnega bombardiranja Celovca) preseliti v Millstatt. Naselili so jih v hotelu Marchetti. Tam se je odvijal pouk, tam so bivali dijaki in profesorji — vse pa je bilo pod nadzorom „Hitlerjugend“.

„Hitlerjugend“ je bila mladinska organizacija, ki se je zavzemala za t.i. „Wehrtüchtigung“ ter „brezpogojno vdanost firerju“. Člani HJ so nosili posebno uniformo — rjavo srajco, črne hlače, bele dokolenke, črno kravato, na strani pa nož s kljukastim križem.

Sedanji admiral JLA je bil eden redkih dijakov, ki so z navdušenjem nosili to hitlerjansko uniformo.

Dr. Marjan Dumpelnik: „Nosil jo je, če jo je le mogel; tako v prostem času, pa tudi ob nedeljah. Ko jo je oblekel, je bil naenkrat ves spremenjen, tako da ga skoraj nisem več prepoznal. Njegov izraz je bil strog, obnašal se je povsem militaristično. Moram reči, da sem se ga v uniformi skoraj bal.“ Ali je bil Brovet že pred svojim prihodom na Koroško član HJ? Dr. Dumpelnik: „Gotovo, saj nam v šoli niso delili uniform!“

Dr. Dumpelnik je bil v Millstattu leto in pol, nato pa je pobegnil domov v Šteben. Stane Brovet je ostal do konca vojne. Po vojni se nekdanja sošolca nista več srečala.

Na vprašanje, kako ocenjuje Broveta sedaj, ko je dal povelje z bombami in s tanki okupirati Slovenijo, je dr. Dumpelnik odgovoril: „Brovetovo ravnanje je fašistično. Postaviti bi ga morali pred vojaško sodišče!“

Janko Kulmesch

Že pred veliko leti sem neke zapisal, če bi slovenska politično-ideološka emigracija (pravilno: njena vodilna „smetana“) javno pogledala v biografijo vodilne komunistične buržuazije, bi odkrili tisto, kar so v resnici bili, ali iz kakšne politično ideološke vrste izhajajo, ko zlivajo vsebino svojega gnilega žolča po svojih nasprotnikih, ki so jih producirali sami. Odkrili bi točno to, kar nam odkrije g. dr. Marko Dumpelnik.

Sedaj, ko se je podrla komunistična struktura, ponovno prebarvana komunistična, prej fašistična buržuazija hoče obdržati stare privilegije in ponovno presedlati. V letih 1941-45 so presedlali iz fašistično-nacističnega konja na komunističnega. Po 50 letih so zopet presedlali iz komunističnega konja na „demokratskega“; vedno pa z istim ciljem, jahati na hrbtu proletariata - naroda.

Kakor so pred pol stoletja fanatično nosili fašistično-nacistične uniforme, tako danes nosijo komunistične. In če bi zmagala Hitler in Mussolini, bi opravljali isto zločinsko delo nad svojim narodom, ki so ga opravljali v preteklosti in danes.

Za tiste, ki so zavestno, ali podzavestno služili tem vojnim in povojnim zločincem, bi bil že skrajni čas, da bi priznali: Zmotili smo se! Nasedli smo! Obljubili so nam privilegije in raj na zemlji... Mnogi so bili nagrajeni in so in še vedno živijo kot izkoriščevalci ljudskih množic! Toda drugi še vedno blodijo v prividih in iščejo izhod iz puščave. Tudi odkritje množičnih grobov jih ne reši fantazije...

In narod? Njegaš bi rekel: „Stoko moja!“...

Tine Velikonja

UMRLIM ZA DOMOVINO

Govor predsednika Nove slovenske zaveze ob počastitvi spomina za pobitimi domobranci v Kočevskem Rogu, dne 6. oktobra 1991.

Na tem svetem kraju smo se zbrali, da bi počastili spomin na skoraj v celoti pomorjeno slovensko domobransko vojsko, katere večji del leži v breznu poleg nas. Spominjamo se tudi vseh drugih, katerih smrt je povezana z državljansko in komunistično revolucijo in nimajo groba. Vendar ima le pomor domobrancev mitične razsežnosti, saj so sv njem vse prvine mogočne groze, tu je množičnost, izjemna krutost, tu so mladi ljudje, brat brata, tu je zaukazani molk 45 let. Razvil bi neko misel:

V Chestertonovi zgodbi Znamenje zlomljenega meča, je ta pogovor:

„Kje bo pametni skril kamenček? Na peščenih obali.

In kje list? V gozdu.

In če gozda ni, bo zasadil drevesa.

In kje bo skril mrtvi list? V mrtvem gozdu.

In če bo hotel skriti truplo, bo pripravil poljano trupel.“

Večino so po poboj skrili dvakrat. Prvič tako, da so jih zmetali v jame in brezna na skritih krajih. A ker pride vse na dan, so prišla na dan tudi ta grobišča, in ob najbolj pomembnem stojimo danes. Vendar so jih skrili še drugič, tokrat kot osebe, da so posamezna trupla skrili v gomilo z ostalimi. Žrtve so umirale polgole kot Kristus na križu. Na njih ni ostalo nič, po čemer bi jih lahko prepoznali. Nikoli ne bomo mogli izvedeti, kje je kdo obležal.

Tako dokončno in nepopravljivo so izgubljeni, da jih ne morejo najti niti njihovi ubijalci. Na ljubljanskem pokopališču stoji kenotaf, posvečen žrtvam dahavskih procesov; kenotaf je nagrobnik s praznim grobom. Čeprav vedo, kje so jih pustili, jih ne morejo najti, pa čeprav bi jih iskali z lučjo pri belem dnevu in je edina razumna razlaga, da so jih pomešali med žrtve prejšnjih

pobojev.

Kdo so ti možje in fantje, ki počivajo v tem breznu in kakšno je njihovo sporočilo?

Slovenski katoličani, vključeni v Slovensko ljudsko stranko, so že l. 1918 spregledali, kam so prišli, in da to ni tista Jugoslavija, v katero so hoteli. Odtod njihov avtonomizem, ki naj bi jih vodil v suvereno Slovenijo. Slovenci smo bili na najboljši poti, da postanemo v nekaj desetletjih suverena demokratična država v zvezi z drugimi državami na ozemlju sedanje Jugoslavije, z uspešnim gospodarstvom kot drugod po Evropi.

Vse to je okupacija postavila na glavo, ne pa želje naroda po svobodi in samostojnosti. Ljudje, ki tu ležijo, se niso borili samo proti temu, da bi Slovenci po končani vojni v komunizmu zgubili politično, kulturno in duhovno svobodo, ampak tudi za to, da bi Slovenci kot narod zaživel samostojno življenje. V resnici, ko stvari do kraja premislimo, smemo ali celo moramo reči, da so domobranci kljub drugačnemu videzu prva slovenska vojska, ker se je borila za zgodovinske interese slovenskega naroda. Borila se je za socialdemokratsko, za liberalno, krščanskodemokratsko Slovenijo. Hotela je, da Slovenci ostanemo v svobodni Evropi.

Danes dobivamo Slovenci svojo državo, pred našimi očmi se uresničuje to, za kar so se borili ti, ki ležijo v breznu pred nami. Kako bedno in krivično je torej, da je pri nas večina še vedno v zadregi, kadar izgovori njihovo ime. Dolžnost in naloga nas vseh je, da se bodo imena teh častivrednih mož in fantov izgovarjala s spoštovanjem.

Kadarkoli bo slovenski narod stopal v bran bodisi za kulturno ali politično samobitnost, se bo moral sklicavati nanje, če bo hotel živeti v skladu s svojo zgodovino.

Naloga slovenske države in nas vseh je, da jim uredimo zadnje bivališče, kamor bodo s spoštovanjem in sveto grozo prihajali tudi naši potomci.

Naj počivajo v miru!

Ko je slovensko domobranstvo sredi ruševin in krvi zahrbtnega naskoka mednarodne komunistične zarote na naš narod uresničilo vsenarodno revolucijo novega Slovenca, je prižgalo plamenico miselnosti, ki poslej sveti svobodnjakom širom zemeljske oble v njihovem boju za Boga - Narod - Domovino!

Vkljub temu, da se tema sodobne zmede pojmov vsak dan bolj redči, tem bolj jasno sveti vsemu človeštvu ideja, za katero so padli naši junaki: Bog - Narod - Domovina!

Razmišljanje o nekemu — 25 let pozneje

(Ob 75-letnici dr. Stanka Kocipra)

Čas hiti...!

In je res! Čas hiti...! 25 let je že, kar smo ga ob njegovi petdesetletnici rojstva obdelovali v „Taboru“. Takrat, in pa še deset let pozneje, pa še drugih deset let za tem. Danes — še pet let kasneje — smo kar samo po sebi dolžni posvetiti nekaj skromnih vrstic petinšedemdesetletnici dr. Stanka Kocipra.

Ne samo, da čas hiti, tudi spreminja se! Niti slutili nismo, da se bo življenje v svetu obrnilo v smer, kakor to sedaj sodoživljamo. Sicer smo se borili kar od vsega začetka — ali pa še poprej — z vsemi razpoložljivimi in dosegljivimi sredstvi: s peresom, z govorom, z orožjem, pa zopet s peresom in govorom proti vseuničujočemu komunizmu. A vse nas je presenetila časovno še nepričakovana prekinitev komunističnega obvladovanja sveta. Izginili so kar preko noči iz svetovne politike. Toda njih dediščina je težko breme za vse, ki stremijo k tako zaželeni svobodi, kateri so v oviro v glavnem oni sami, kajti pol stoletja komunistične indoktrinacije ni šlo kar tako mimo njih.

Pred letom dni smo ponatisnili študijo Melite Forstnerič Hajnšek (Tabor 91, št. 3-4) „Prekletstvo Rupnikovega zeta“, katera dovolj točno podaja njegovo življenje in literarno delovanje. Kar se pa njegovega političnega in še posebej protikomunističnega delovanja tiče, je pa ta študija močno pod vplivom komunističnega vseuničujočega izrazoslovja in očitkov ter enostavno zamolči pretežni del tega dr. Kociprovega dela. Celo njegova poroka izzveni kot očitek in nekako vzrok njegovega dela pri Slovenskem domobranstvu, pa čeprav se je poročil le tri mesece pred koncem vojne!

Kdor bo nekoč v prihodnosti raziskoval in opisoval naš čas, čas okupacije in revolucije, pa tudi čas zdomstva in njegovih dejstvenikov, bo moral ugotoviti, da je med nami bil nekdo, ki je premočrtno vztrajal v svoji protikomunistični borbi in katere značilnosti je tudi mojstrsko vnesel v svoje literarno delo. Ta nekdo je dr. Stanko Kociper.

Ob njegovi šestdesetletnici smo zapisali, kar velja tudi danes in vedno, da je misel dr. Stanka Kocipra bila vedno čista kot zlato, ker jo sestavljajo plemenite, v ognju prekaljene prvine, katere je še kot mlad, neizkušen, a pošten gorički čehak zaklical: Za Boga, Narod, Domovino!

Ko je dopolnil svojih sedemdeset let, smo med drugimi napisali, da kako je težko biti in ostati zvest... A kako neizmerno je lahka vest, kadar je človek

— vsem mogočim očitkom navkljub — zvest sebi, zvest svojim mislim, zvest resnici!

Ob isti priliki smo tudi poudarili, da je dr. Stanko ostal vkljub vsem možnim nasprotjem slovenski domobranec in trden kot je, tega nikoli ne bo spremenil in ne bo nikdar klonil. Ve in zaveda se, da v tej borbi ni osamljen. Skupaj smo in skupaj hodimo po poti naših nepozabnih borcev, ki so vsemu svetu o pravem času pokazali pot, po kateri mora hoditi narod, če hoče biti svoboden.

Naša pot je pot borcev za Boga, Narod, Domovino!

Tabor je tej poti ostal zvest, prav tako kot dr. Stanko!

Dragi domobranec dr. Stanko Kociper!

Ob Tvoji sedemdesetletnici smo Ti darovali zvestobo za zvestobo. Kaj naj bi bilo lepše darilo med nami? Zato naj Ti danes ponovimo isto darilo in prosimo Vsemogočnega, naj Te še dolgo ohrani med nami in za večne ideale

Bog - Narod - Domovina!

Tvoj

„Tabor“

Mogoče je varati nekatere vedno, ali nekaj časa vse. Ni pa mogoče varati vseh vedno.

Abraham Lincoln

Nace Francič

SPOZNANJE

Preteklo leto sem prejel od moje sestrične Tončke M. božično voščilo in dobre želje za leto 1992. Kot mlado dekle je Tončka nastopila težko službo učiteljice v daljnem Bitolju - Makedoniji. Pozneje se je vrnila v Slovenijo in se posvetila pisanju učbenikov za višje razrede osnovnih šol. Sedaj pa že nekaj let uživa zaslužen pokojnino.

Svoje pismo začenja takole: „Pišem Ti na dan, ko smo skozi 45 let morali praznovati »Dan republike Jugoslavije«, zdaj pa ga ni več, ampak je Skupščina sprejela predvsem drug koledar praznovanj. Od dosedanjih je ostalo le dvodnevno versko leto, 27. april kot dan upora proti okupatorju in prvi maj. Priznali so dvodnevni božič, veliko noč, binkošti, 15. avgust in prvi november. Državni prazniki pa so 26. december - plebiscit in 28. junij - dan razglasitve neodvisnosti.

Na seznamu praznikov me je neprijetno presenetil 27. april, dan upora proti okupatorju. Kakšnega upora proti okupatorju? Resnici na ljubo, bi se moral ta dan imenovati dan izdajstva jugoslovanskih komunistov nad lastno domovino; saj so prav oni bili tisti, ki so jo pomagali okupatorjem unič-

iti. Najboljši dokaz tistega izdajstva so besede vrhunskega komuniste Borisa Kidriča, ki je pribil, da je treba ta „jugoslovanski nestvor uničiti“. Isti Kidrič je nekaj let pozneje izjavil, da je treba belo gardo „fizično uničiti“, kar se je junija 1945 tudi zgodilo. Perverzni Kidrič in njegova prav tako perverzna družba so tedaj postali resnični kolaboracionisti obeh okupatorjev vse do konca druge svetovne vojne.

Herezija, ali kriva vera ni nov pojav v zgodovini človeštva. Arianizem, komunizem in še druge so skozi dolga desetletja zapeljevale ljudi, ki so hrepeneli po sreči a je niso našli. Marksizem in leninizem sta človeštvu obljubila raj na zemlji, a je na mesto tega nastal pekel v sami Sovjetski zvezi, ki je doma komaj po 73. letih njenega nastanka ni več.

Noben narod ni ustvaril svoje kulture čez noč, ampak jo je gradil skozi stoletja. Tudi mali slovenski narod, čeprav vedno ogrožen od zunaj, jo je zmozel ustvariti in se povzpeli na visoko kulturno raven. Imeli smo celo vrsto kvalitetnih pesnikov in pisateljev, ki so bogatili naš jezik in nam krepili narodno zavest. Mnogoštevilne cerkve in znamenja nam pričajo o vernosti naših prednikov. Številni so bili tudi gradovi, ki nas spominjajo na fevdalno dobo, ko je slovenski kmet — tlačan na svoji zemlji — služil tujim gospodarjem. Vse to in še drugo tvori našo kulturo. Komunisti so mnogo teh kulturnih spomenikov uničili in po prihodu na oblast posejali našo deželo z maliki, ki naj bi bili češčeni kot osvoboditelji. Za komuniste se naša zgodovina, kultura, znanost in umetnost začenja šele po letu 1945. V šoli so nas učili, da je bila slovenska preteklost suženjstvo, zato nevredna spomina. Dolgo let bo preteklo, preden bodo Slovenci odstranili iz svojega panteona malike in spoznali, da jih OF ni osvobodila. Potrebna bo temeljita katarza ali očiščevanje vsega, kar je naše ljudi zastrupljalo skozi pol stoletja.

Prerekanje demosovcev v Skupščini za oslovsko senco, kot običajno, komunisti izkoriščajo v svoj prid. Tako ali podobno so pred 50 leti storili z voditelji slovenskih demokratskih strank, ki so tekmovali, kdo od njih bo imel več oblasti. Če bi se demosovci zedinili v osnovnih vprašanjih in naslopili bolj energično, bi se to ne zgodilo. V zahodnih deželah so sodišča, katera ljudi z zločinsko preteklostjo sodijo po zakonu in jim odmerijo zaslužen kazen. V Sloveniji izgleda, da je sodstvo še vedno v rokah komunistov. Matija Maček in njegovi rablji, krivi roškega genocida hodijo svobodni po naših trgih, mestih in vaseh. Dokler bodo Pogačnikove zvezdice svetile na slovenskem grbu, ni upanja na velike spremembe. Vendar nas vse to in še drugo ne sme storiti malodušne. Žarek svobode, ki je posijal nad našo domovino, ne sme in ne bo nikoli ugasnil. Zanj je umrlo mučeniške smrti dvanajst tisoč slovenskih domobrancev, katerih tudi ne smemo nikoli pozabiti.

Ko bomo Slovenci dokončno spoznali zmotno in goljufivo OF in za vedno pokopali „Smrt fašizmu — svobodo narodu“ ter na mesto tega postavili večne vrednote ljubezni, ki so Bog - Narod - Domovina, bomo dosegli resnično svobodo, katere si srčno želimo in veselimo.

Ppolk. Emil Cof - 80-letnik

Nekdanji poveljnik Stiškega udarnega bataljona Slovenskega domobranstva, podpolkovnik Emil Cof, je 18. januarja letos dopolnil 80 let življenja.

Svoja mlada leta je preživel v Kranju in nato v vojni akademiji v Beogradu. Pozneje se je izšolal še v geodetski šoli in postal geodetski kapetan II. razreda.

Med okupacijo mu je uspelo priti v Ljubljano in je bil s svojimi stanovskimi prijatelji na strani Draže Mihajloviča. Po znani komunistični mahinaciji je bil skupaj z drugimi interniran v Gonarsu.

Ob ustanovitvi Slovenskega domobranstva je bil pomočnik stotnika Dejana Suvajdžiča in je po njegovi nenadni smrti postal poveljnik tiste prve domobranske postojanke v Ljubljani.

Ob umiku je bil postavljen za poveljnika I. Slovenskega polka. V Vetrinju je svoje podrejene pravočasno obvestil o predajanju v Titovino in vsem nasvetoval, da se preoblečejo in razbežijo. Tako je mnogim domobrancem rešil življenje.

Ob visokem življenjskem jubileju mu „Tabor“ iskreno čestita!

V letošnjem februarju sta še dva naša soborca in prijatelja obhajala svoj življenjski jubilej:

Razinger Blaž, ki živi v Bariločah, jih je dopolnil 70 let, a Košir Jože, ki živi v San Martinu pa kar 80 let.

Oba sta še krepka in jima želimo, da taka ostaneta med nami še mnogo — mnogo let.

Konzorcij „TABORA“ in TABOR ZDSPB želijo vsem slovenskim protikomunističnim borcem, sotrudnikom, dobrotnikom, naročnikom in bralcem vse blagoslove božje za

PRAZNIK VSTAJENJA,

ki naj bo nam vsem simbol upanja v naše vstajenje za
BOGA - NAROD - DOMOVINO

MINISTER IN POKOLI

(Nadaljevanje)

Tri tedne prej je Addis bolj jedrnato in prepričljivo povedal tole: „Predaja Slovencev in drugih Titovi vojski po Osmi armadi v Avstriji je bila grozna napaka. Vendar je to bilo popravljeno takoj, kakor hitro je bilo sporočeno glavnemu štabu. Vendar, približno teden dni proti koncu maja so britanski vojaki te nesrečne može vračali čez mejo, da jih je Titova vojska poklala.“

John Colville je bil bolj odkrit. Zahteva, „ker je dejanje nečastno, mora Vojni urad preiskati, kdo je neposredno odgovoren za predajo teh nesrečnih Hrvatov v mučno in gotovo smrt, ko so o tem vprašanju še odločali na višjem mestu.“ Potem dodaja: „Mislim, da ne moremo drugega, kot priznati, da smo naredili veliko napako, in da stvar ni posebno lepa za oficirje, katerih se neposredno tiče. Nima smisla skrivati dejanja, katerega ni mogoče zagovarjati.“

Colville je bil na primernem položaju, da je razumel, kako sramotni so bili ti dogodki. Ko se je to godilo, je bil osebni tajnik prime ministra in je kot tak vedel, da vlada ni dovolila repatriacij. Pred kratkim je dejal:

Maja 1945 sem bil še vedno na številki 10 in se ne spominjam nesrečnega dogodka, ko so bili četniki iz Avstrije vrnjeni Titu. Tudi nisem napravil v svojem dnevniku kakšne opombe; zato mislim, da o tem nismo bili obveščeni. Soglašam z vami, da je zelo neverjetno, da bi Alexander potrdil predajo; to bi bilo čisto proti njegovemu značaju. Če je bil za to odgovoren Harold Macmillan, dvomim, če bomo to kdaj zvedeli, ker takih naredb niso zaupali papirju, in je jasno, da C.O.S., F.O. ali številka 10 niso bili obveščeni. Dvomim tudi, da bi general Keightley naredil ta korak brez dovoljenja višjih oblasti.

Leto dni po izvršeni predaji je moral Colville odgovoriti na drugo poizvedovanje o stvari, ki je povzročala vedno večjo zadrego. 15. maja je gibraltarski škof dr. Harold Buxton pisal profesorju Douglas Savory-ju, članu parlamenta in priložil kopijo pisma svojega nečaka Francisa Scott-a, ki je služil kot častnik v Border polku — pravzaprav, kot me Mr. Scott danes obvešča, v Second Lothians and Border Horse. Škofa je nečakovo poročilo zelo prizadelo in je prosil Savory-ja, naj se o stvari pozanima v Zunanjem uradu.

Del Scottovega temu odgovarjajočega pisma se glasi:

Ob koncu vojne sem bil na Koroškem (Scott pravi, da je to vas Sittersdorf) na jugoslovanski meji, kjer smo pazili na Tita. Čez mejo so prihajali

vseh vrst begunci pa tudi veliko Titovih agentov, ki so skušali prepričati tamkajšnje Slovence, da bo za Koroško bolje pod Jugoslavijo kot pod Avstrijo. Prihajali so tudi Nemci, vendar so me najbolj zanimali četniki. Ti so spet postali bolj poznani z obsodbo Mihajloviča. To so bili ostanki stare jugoslovanske armade, ki so z našo pomočjo nadaljevali boj proti Nemcem. Sredi vojne — kot zdaj izgleda, pod sovjetskimi pritiskom — smo stopili na Titovo stran. Od tedaj naprej so komunistični partizani postali številčnejši kot četniki in tudi bolj oboroženi. Največ svojega časa so porabili za to, da so napadali in pobijali četnike, katerim je Britanija še pred kratkim časom pošiljala naše rusko orožje. Ko smo mi prišli, so se še bojevali. Seveda mi nismo smeli prestopiti meje, vendar je bilo med begunci veliko četnikov, ki so bežali čez mejo, in ni dvoma, da bi partizani ustrelili vsakega, ki bi ga dobili, češ da so se borili za Nemce.

Ukazano nam je bilo prijeti vsakega četnika, ki pride čez mejo, ga razorožiti, potem pa smo morali zelo paziti na to, da ne zvejo, kam bodo poslani; nazadnje so bili na drugem kraju meje razoroženi predani komunistom, katerim so pravkar ušli. Večini od nas se to ni zdelo pošteno, a kot vojaki smo se morali pokoriti ukazom, za katere so nam rekli, da prihajajo iz Whitehall. Nekaj od prizadetih ljudi sem zaslišal, če so govorili nemško ali italijansko in, kjer je bilo mogoče, sem navedel, da ima važne informacije in ga je vredno zaslišati. Upal sem, da bo to možnost, da ne bodo vrnjeni. Vsi so bili gotovi, da jih bodo komunisti postrelili, če jih pošljemo nazaj. Ti, katere smo vračali, so britanske vojake prosili, naj jih raje postrele, kot pa izroče.

Neki zelo izobražen častnik mi je pripovedoval, da je bil profesor filozofije na zagrebški univerzi, pozneje pa kapetan v vojski. Dal mi je poročila, o katerih smo se pozneje prepričali, o množičnih umorih četnikov in drugih kraljevih vojakov, katere so komunistični partizani po koncu vojne pobili... Upam, da nisem preveč pristranski, vendar enakega mnenja je bila večina socialistov v moji četi, in politika, kot smo jo poznali doma, se ne briga za stvari, ki se gode drugje. Najbolj me je bolelo to, da naša država izroča preproste ljudi, ki so med vojno delali, kot se jim je zdelo prav; med njimi so bili tudi naši zavezniki, pa naj jih izročamo v smrt, ko smo imeli priliko, da jih rešimo.

V pismu svoji materi iz tistega časa Scott o tem profesorju iz Zagreba pravi: „Ko sem z njim končal zaslišanje (v italijanščini), je odpel svoj raztrgan jopič in me prosil, naj ga raje ustrelim, kot da ga pošljem nazaj, kakor bi moral. To je bilo zelo pogosto in so v resnici tako mislili.“

Ta škof je bil takrat v resnici v skrbeh za usodo četnikov. Četniški oficir, M. S. Stankovič, ki je bil vrnjen iz vetrinjskega taborišča, pa je pozneje ušel, se je po vojni spoznal z dr. Buxtonom:

V času tragičnih dogodkov v Vetrinju je bil ta škof v Rimu. Zelo zgodaj je zvedel, kaj se je tam zgodilo, in je takoj hitel v Caserto, da bi govoril z Alexandrom. Škof je ostro protestiral in je opazil, da je Alexander z njim

sočustvoval in ga razumel. Macmillana ni niti omenil, rekel pa je približno takole: „Vladni stroj je zelo težko ustaviti, ko se enkrat premakne v določeno smer.“

Profesor Savory je škofovo pismo poslal na Zunanji urad — pa so urebili, naj pride tja osebno na razgovor. Churchillov tajnik, John Colville, mi je 30. maja napisal:

Gibraltarski škof je prišel k Mr. Haytery-ju in meni. S seboj je prinesel pismo svojega nečaka in razložila sva mu zelo jasno, da se je dogodek, o katerem govori njegov nečak, zgodil maja 1945, ko so britanske vojaške oblasti izročile 900 Hrvatov, katere so potem vse pobili. Zaradi tega je šel škof naravnost domov in napisal pismo v „The Times“ na podlagi močnega vtisa, kako je profesor Savory to vprašanje postavil v parlamentu.

Niti za trenutek nisem verjel, da je v izjavah Francis Scotta kaj resnice. Naredili smo posebne poizvedbe pri vojaških oblasteh na Dunaju, ki so zanikali, da so sploh koga izročili, razen pobeglih vojnih ujetnikov in dezertarjev. Sodeč po tem, kar smo od teh oblasti zvedeli, je veliko bolj verjetno, da so se pregrešili s tem, da so bili preveč naklonjeni jugoslovanskim kraljevim vojakom, kot pa da bi jih vračali titovcem. Mogoče so bili kakšni posamezni primeri, ki so bili potlačeni, in o tem na poveljstvu niso zvedeli, toda iz Whitehalla ni nikoli izšel kak ukaz te vrste, kot ga sugerira Mr. Francis Scott v svojem neodgovornem pismu.

Colville najbrž res ni vedel kaj več, kot kar je povedal škofu in je verjel čudnemu telegramu, ki se nanaša na poročilo Zavezniškemu štabu z dne 29. maja, ki pravi, da je bila edina večja predaja, ko so 24. maja izročili 900 Hrvatov. Ta informacija nima nobene zveze s kakšno akcijo, za katero bi vedeli, da se je zgodila. 24. maja je bil iz Vetrinja v Podrožco poslan prvi transport: vseboval je 450 Hrvatov in 1.000 Srbov. Vse to izgleda kot preračunana napačna informacija, ki naj zaslepi dejstvo, da se je taborišče hitro praznilo. Hrvati so tu imenovani načrtno, ker je ustaška organizacija v zvezi z nacisti ustvarila ime „Hrvat“, kar je v britanskih očeh splošno pomenilo „kvizlinge“.

Celo Vojni urad je bil zmeden, ko je skušal priti tej skrivnosti do dna. John Corsellis, ke je že dve leti delal med slovenskimi begunci po taboriščih, je leta 1947 začel dopisovanje z različnimi uradniki v zadevi poedinih slovenskih beguncev po avstrijskih DP taboriščih, ki so bili v skrbeh, da bodo vrnjeni v Jugoslavijo na podlagi izmišljenih obtožb, da so vojni zločinci. Tako je major Tufton Bemish kot član parlamenta na Corsellisovo prošnjo in ker se je tudi sam zanimal za begunski problem, v Zunanjem uradu zahteval preiskavo.

Na to je Christopher Mathew kot podtajnik parlamenta 15. decembra odgovoril, da ni bil vrnjen nihče razen tistih, katerim je bilo dokazano, da so bili „kolaboraterji“. Odgovor zaključuje:

Bojim se, da je to nesrečno ljudstvo žrtev hujskačev, ki med begunce in

njihove britanske zaščitnike neprestano pokušajo zabiti klin medsebojnega nezaupanja. V mnogih slučajih smo beguncem v naših conah že razložili, da se nikomur, ki ima čisto vest, ni treba bati, da bo nasilno vrnjen. Ta občutek se stopnjuje z ozirom na domnevno predajo 10.000 Slovencev — kar je le govorica, ki je bila že večkrat zavrnjena, pa se sumljivo vedno bolj ponavlja z izjavami, ki prihajajo od brezdomcev.

Za Corsellis, ki je v času vračanja iz Vetrinja delal v sosednjem civilnem taborišču, je bil odgovor nezadosten. Po nadaljnjem dopisovanju je bil 12. junija 1948 povabljen v Zunanji urad, da bi o stvari razpravljal z Evelyn Boothby-jem, ki je bil uradno odgovoren za begunce v britanski coni Avstrije. Corsellis je vprašal, kako more biti Zunanji urad zadovoljen z nesmiselnim poročilom o „900 Hrvatih“? Boothby je pokazal veliko zanimanje za Corsellis-ovo izvirno poročilo in je odkrito priznal svojo nevednost. Kar Corsellis izjavlja, je lahko resnično, tako je priznal, toda telegram, ki ga navaja memorandum Glavnega štaba z dne 29. maja, je vse, na kar se Zunanji urad lahko opira.

Vendar je nehote pustil zanimiv košček informacije, kar je Corsellis pozneje navedel v pismu dr. Francu Blatniku:

Zavedati se morate (tako je bilo rečeno Corsellis), da so takrat naše čete v Avstriji imele določen namen: organizirati obrambno črto za slučaj, če bi nas Tito ali Sovjetska zveza napadla. Zato niso bili pripravljeni na prihod teh kolaboratorjev in se tudi niso brigali, da bi z njimi imeli kaj opravka. Mogoče so iz tega razloga njihova poročila tu in tam bila netočna, številke so znižali.

Doslej je razlaga, po priznanju, temeljila na domnevi, toda kar je sledilo, nam nudi bežen pogled na neko izmenjavo, o kateri bi človek rad zvedel kaj več.

Toda to (poročilo o 900 vrnjenih Hrvatih) je edino poročilo, ki ga imamo. Častniki, ki so ga podpisali, so zdaj v civilu, in Vojni urad jih ne more iskati z namenom, da bi celo stvar podrobneje opisovali. Tako smo vezani na to, kar imamo. Vi trdite, da je bilo vrnjenih več kot 10.000. Mi tega ne zanikamo, toda število... za nas ostane uradno število, ker je v poročilu, ki je bilo takrat napisano.

Ta sodba jasno pove, kar je vsekakor verjetno, da to poročilo izhaja „od naših vojakov, ki so bili takrt v Avstriji“, to se pravi — 5. korpus. Če pomislimo, da vojaška oblast na Dunaju, katero je Zunanji urad prosil za pomoč, ni mogla spraviti skupaj točnega poročila na podlagi vojnega dnevnika 5. korpusa, je malo smešno. Namesto tega pravijo, da stvari ne morejo več raziskati, „ker so častniki, ki so ga podpisali, zdaj civilisti“.

Kdo so ti „civilisti“? Od takratnih bataljonskih poveljnikov je polkovnik Rose Price od 3. Welsh Guards še vedno častnik v aktivni službi. Od

brigadnih in divizijskih poveljnikov, kot brigadir Verney in general Murray, sta tudi še bila vojaka, vsak čas dosegljiva Vojnemu uradu. Poveljnik korpusa, general Keightley, je bil leta 1948 v Londonu, kjer je služil kot vojaški ataše ministru za vojsko.

Poročilo, o katerem govori Zunanji urad, bi moralo biti v normalnih razmerah iz Generalnega štaba korpusa poslano po brigadirju generalnega štaba. Na tem mestu je bil 24. maja 1945 Toby Low, na katerega je general Keightley naložil celotno kupčijo, kar zadeva Jugoslovane. Ali je res samo slučaj, da je ta edini, ki je iz te verige poveljstva že od leta 1945 res bil „civilist“, in katerega položaj ga dela najbolj verjetnega podpisnika poročila, na katerega se naslanja Zunanji urad?

Da je bila informacija, ki jo poročilo navaja, laž, je razvidno iz bežnega pregleda Vojnega dnevnika 6. oklopne divizije. Ali Vojni urad res ni mogel dobiti naslova častnega člana parlamenta za Blackpool North? Bralec naj sam pride do zaključka, vendar je videz, da je britanska vojska odločno odklanjala odgovornost za postopek, ki ni prišel od Zavezniskega poveljstva in niti ne po redni vojaški zvezi; posebno ko so videli, da je častnik, ki je vse te akcije pripravil, že pred dolgim časom podal ostavko na svojo službo.

Telegram 5. korpusa, ki je poročal, da je celotno število vrnjenih Jugoslovancev vsebovalo 900 Hrvatov, ki so bili 24. maja vrnjeni po pomoti, ni mogoče več najti v arhivih. To je eden od izginulih dokumentov, kar je bilo tu in tam že omenjeno v tej knjigi. Če bi bilo zbrano vse, bi bilo mogoče odkriti pomenljiv načrt. Izginuli dokumenti so sledeči:

1) Na dveh straneh tipkana sovjetska zahteva za vrnitev generalov Krasnova, Škura in drugih starih emigrantskih častnikov, kar je brigadir Tryon-Wilson 11. maja izročil Toby Lowu na poveljstvo 5. korpusa v Celovcu.

2) Dvoje pisem generala Krasnova maršalu Alexandru, pisana v maju.

3) Podobne prošnje generala Škura, pisane 23. in 24. maja, ko so bile dostavljene na poveljstvo 78. pehotne divizije, potem pa izginile.

4) Prošnja generala Krasnova iz ječe v Spittallu 28. maja, katero so podpisali vsi kozaki častniki in jo je polkovnik Bryar od Kensingtons izročil glavnemu štabu 78. divizije.

5) Kopija Alexandrovega „Novega armadnega postopka“ od 4. junija, s katerim je ustavil nasilne repatriacije Jugoslovancev; ta je bila v arhivu 5. korpusa.

6) Vzporedna odločba istega datuma, ko je bila na ozemlju 5. korpusa prvič ukazana preiskava o državljanstvu Kozakov. Izginitev te je še posebno važna, ker, če bi ta ostala v vojnem dnevniku, bi nasprotovala trditvi v poročilu 36. pehotne brigade od 3. julija, da so se preiskave o državljanstvu vršile že pred 4. junijem.

7) Arhiv Vojnega urada BM3928/PW1, ki je vseboval podrobnosti o notranji preiskavi kozškega problema, katerega je Churchill za svojo informacijo zahteval 20. maja 1945. Vse to je izginilo med letom 1974, ko sem

ta arhiv pregledal, in začetkom leta 1977. Številko arhiva so prepisali na drug arhiv.

8) Kar je najbolj zanimivo, pa je to, da je izginil celoten arhiv iz Macmillanovega urada pri AFHQ od časa, ko je bil urad julija 1944 prestavljen iz Alžira v Caserto. 9. januarja 1986 mi je Foreign and Commonwealth urad pismeno sporočil:

„Oprostite, da mi je vzelo toliko časa za odgovor na Vaše pismo z dne 12. novembra v zadevi Reziđenčnega ministra v Caserti v letu 1945. Do zamude je prišlo zaradi izčrpnega iskanja teh dokumentov. Moram Vam tudi sporočiti, da prav tako nismo mogli najti nobenih zapiskov Reziđenčnega ministra od časa, ko se je preselil iz Alžira.“

Urad državnih arhivov je kmalu potem izrazil podobno začudenje in dopuščal možnost, „da so se arhivi slučajno uničili pri poznejšem čiščenju“.

Iz te zmešnjave popravljene evidence izhajata dve možnosti. Prva: tu gre za enoten, dogovorjen načrt, skriti dejstvo, da je bila repatriacija skrbno organizirana v nasprotju z obstoječimi odredbami... Druga: nekdo se je zelo trudil narediti videz, da je Alexander odgovoren za vse, kar se je zgodilo.

V tej zvezi je težko prezreti nedvoumno izjavo človeka, ki je pripravil smrt tolikim Jugoslovanom in Kozakom. V televizijskem pogovoru z Ludvikom Kennedy-jem 21. decembra 1984 je Harold Macmillan poudaril, da je delal samo po Alexandrovih navodilih.

Kennedy ga je vprašal: „Torej so izvršne odredbe prišle od generala Keightley-ja?“

„Nikakor ne!“ je odgovoril Macmillan, „ampak od Field-Maršala, k njemu pa od Zavezniškega štaba.“

V svoj dnevnik je Macmillan za 13. maj 1945 zapisal, kaj misli o jugoslovanskih beguncih, ki jih je 5. korpus držal v Vetrinju in drugod:

Da je zmeda še večja, tisoči takoimenovanih ustašev ali četnikov, povčini z ženami in otroci, panično beže na to ozemlje pred napredujočimi Jugoslovani. Pod imenom „ustaši in četniki“ so mišljeni oddelki, katere so Nemci zbrali med Slovenci in Hrvati in Srbi, da so se borili proti Titu oboroženi in oskrbovani od Nemcev — do ljudi, ki so, ali zato, ker so katoliške vere ali konzervativni v politiki, nasprotniki revolucionarnega komunizma in so znani kot fašisti in nacisti. (To je zelo enostavna formula, ki se v spremenjeni obliki rabi, kot vem, v angleški politiki).

Ta pripomba je bila verjetno napisana tisto popoldne med dolgim polemom iz Celovca v Caserto.

Ne glede na razmišljanje je Macmillan najkasneje naslednji dan „priporočil“, generalu Robertsonu, naj za generala McCreery-ja sestavi telegram in „mu naroči, naj jugoslovanskim partizanom vrne večje število odporniških vojakov, z izjemo četnikov“ — izjema, ki je bila za Robertso-

na, brez dvoma pod vplivom Macmillana, „zelo nejasna“. Pred tem telegramom so Jugoslovane, ki so se predali, pošiljali na varno v Palmanovo. Pozneje, da se izvrši Macmillanovo „priporočilo“, so jih v tisočih odvažali v Kočevski Rog in v protitankovske jarko v Teharjah.

Macmillan posjasnjuje izredne razmere, v katerih je pisal svoj dnevnik:

Dnevnik sem pisal na majhne koščke papirja, karkoli je bilo pri roki, bodisi na letalu, v čakalnicah, ponoči v spalnici, včasih pod šotori, na karavanskih vozovih, če sem bil gost kakega poveljnika. Zato so ti spomini precej zmedeni in se ponavljajo. Začel sem jih pisati kot pisma svoji ženi, a kmalu sem nadaljeval kot dnevnik, tudi če je ona prišla na obisk. To sem pošiljal domov vsaka dva ali tri tedne v diplomatski vreči, kadar je bilo mogoče. Žena je vse skrbno shranila.

Glavni namen teh zapiskov niso bile informacije za njegovo ženo Lady Dorothy, ali ohranitev osebnih zapiskov, ampak zbiranje gradiva za pisanje je poznejših spominov.

Macmillanovi izrazi sočutja do ubogih beguncev so navadna hinavščina. Njegovi nameni so še bolj očitni. V svojem poročilu na Zunanji urad je namenoma zamolčal vsako omembo o vprašanju jugoslovanskih beguncev. Zakaj je potem v pismu razkazoval to skrb ženi? Ona o tej stvari ni ničesar vedela in verjetno o tem nikoli ni niti slišala. Neprimerni izrazi izključujejo možnost, da bi s tem hotel pomiriti slabo vest; to bi lahko poskušal samo z opravičevanjem za dejanja, ki jih je storil. In vendar so ti pomilovalni izrazi tako prisiljeni in odveč, da zahtevajo malo razlage.

Odgovor za to je samo eden, namreč, da je tisti odlomek napisal z namenom, da pride v njegove spomine. Ta pričujočnost je pomenljiva. Prvič: jasno je, da njegov namen ni bil — vsaj ne izrecno — opravičevati svoje sodelovanje pri predaji beguncev Titu. V svojih spominih ali dnevnikih Macmillan kakšne predaje sploh ne omenja, zato je — zaradi temeljitih pokolov v Kočevju in Teharjah — ostala nepoznana, razen zapuščenim skupinam jugoslovanskih beguncev.

Vendar je Macmillan mislil, da nekaj le mora biti napisano, ker ga bo prikazalo sočutnega z usodo teh zavrženih ljudi; kot človeka, ki jim ni mogel žetati kaj hudega, kaj šele, da bi jim prav on pripravljaj umor. Njegov ostri čut za samoobrambo, morda, ne pa nemirna vest, ga je svaril, da je končno vseeno mogoče, da bo na kak nepredviden način svet le zvedel, kaj se je zgodilo.

Recimo, da začno govoriti o množičnem streljanju na drugi strani meje? Nekdo lahko tedaj obudi že zdavnaj pozabljeno zgodbo o britanski izdaji in o komunističnih krutostih. Kdo bo sprejel odgovornost, ko pride do teh vrašanj? Takrat je bil Macmillan v Avstriji in je govoril s Keightley-jem. Vendar, kot vsakdo lahko vidi, je imel Macmillan samo globoko sočutje s položajem beguncev... sočutje, brez kake sumnje o bližajoči se tragediji. Zato je jasno, da je treba krivca iskati nekje drugje.

Če je kaj očitno, je to, da je Macmillan skrbno pokrival svoje stopinje. Nimamo prav nobene izjave, zakaj je tisto jutro, 13. maja, tako nepričakovano odletel iz Trevisa v Celovec; tudi ne poročilo o razgovorih s Keightley-jem in McCreery-jem; nobenega zapiska o njegovem poročilu Alexandru po vrnitvi v Napoli. V svojem dnevniku za 14. maj niti ne omenja razgovora z generalom Robertsonom. Ni prav nič čudnega, da v prvih knjigah, ki so jih napisali Huxley Blythe, Epstein in Bethel, zaman iščeš ime tistega, ki je pripravil doslej največjo množično klanje. V svoji knjigi „Žrtve Jalte“ nisem mogel narediti kaj več, kot postaviti poskusno vprašanje.

V resnici je Macmillanovo vmešavanje in vse posledice dokazano iz zgodovinskih virov. Dodatni faktor je precejšnja mera tveganja, ki je bila s tem v zvezi. Če bi Churchill zvedel resnico, bi bila njegova politična karijera kot konzervativca brez dvoma takoj končana. Vendar na to ni veliko mislil, ko je navdušeno pletel mrežo okoli svojih žrtev in kolegov.

Brez dvoma je vzrok, ki je Macmillana gnal, da je naredil načrt za operacijo, ki ji po krutosti in sramoti v britanski zgodovini ni najti primere, treba iskati v nagonu, ki je premagal vse drugo. Če ga že ni zadrževala človeška krutost, ga je tveganje za izgubo politične kariere in dobrega imena gotovo moralo. Zakaj je to naredil? Za to je več verjetnih možnosti.

Najprej Macmillanova razlaga. On je trdil, da so bili Kozaki predani zato, da bi v zameno bili osvobojeni britanski vojni ujetniki; da bi „dokazal popolno zvestobo Jaltski pogodbi v pogledu vrnitve ruskih državljanov“; in ker „britanska oblast ni imela možnosti z njimi delati, če bi jim to odrekli“. Vsekakor, „meni je bilo zelo žal, da ni bilo druge možnosti.“

Sir Michael Cullis, ki je bi tedaj (leta 1945) v Zunanjem uradu načelnik avstrijske sekcije, to takole razlaga:

Macmillan v svoj zagovor navaja več stvari — pa bi bila dovolj ena, če bi bila kaj vredna — ... Ali je bil ta primer res toliko drugačen od Stalinove neupravičene predaje leta 1940, ali Vichyske vlade glede beguncev iz nacistične Nemčije? Kakorkoli, spominjam se, da sem takrat vprašal v oddelku za Avstrijo pri Zunanjem uradu — ko sem že po izvršenem dejanju za to zvedel — kaj smo zagrešili.

Kot dodatek je treba reči, da so vse tri Macmillanove razlage očitne laži. Tedaj se ni bilo nobene pogodbe za vrnitev osvobojenih britanskih vojakov. Dva tedna pozneje se je Alexander pritoževal, „da glede britanskih vojni ujetnikov še ni prejel nobenega obratnega poročila... Od tu se pošiljanje v Odeso stalno nadaljuje.“ Ni mogoče verjeti, da je Keightley imel že 13. maja gotove informacije o britanskih ujetnikih v sovjetski coni, niti ne, da bi Macmillan v tej zvezi resno mislil na britanske ujetnike. Če bi bilo to res, bi pri teh razgovorih on to bolj poudaril, ne pa da je imel le pobožne želje o sovjetskih protiuslugah v pogledu britanskih ujetnikov in bi Keightley to gotovo omenil, ko je naslednji dan nagovarjal McCreery-ja, naj izpolni Macmillanov nasvet. Tega ni storil.

Glavni namen Macmillanove zvijače je bil, vključiti „bele“ emigrante

med druge vrtnjence, kar je bilo v direktnem nasprotju s sprejetimi pogoji v Jaltski pogodbi. Končno, čeprav še ni bilo nič narejenega za Kozake, če bi ne bili vrnjeni, je že čez štiri dni Alexander začel delati načrt, da jih preseli na ozemlje SHAEF; predlog, katerega je bil Eisenhower pripravljen takoj sprejeti.

Kakršnokoli so bili razlogi, ki so Macmillana gnali, da je izbral to pot, gotovo pa niso tisti, katere je podal. Vsekakor je moral imeti nagib, pa še zelo silnega. Ponujajo se resne možnosti, večinoma protislovne, z Macmillanovo razlago, toda nobena ni zadovoljiva.

Tako je bilo rečeno v Macmillanovo korist, da je bila vključitev „belih“ častnikov med vrnjene Kozake prenačeno darilo Sovjetom v času velikih problemov, ki jih je imel 5. korpus. Vsaj tako je bilo rečeno v nekem članku, ki je bil pred nekaj leti objavljen v „The Spectatorju“:

Signali na Alexandrovo vrhovno poveljstvo so brneli s slabimi novicami — o Jugoslovanih, ki prodirajo na Koroško od juga, o pomanjkanju hrane, o nad milijon vojnih ujetnikih in beguncih, ki romajo sem ter tja — in strah pred težavami s Tolbuhinovo Rdečo armado, ki je bila čisto blizu... To so vsi bili resni viri skrbi, kot kažejo dokumentirana poročila...

Vendar, kot smo videli, da težave v zaledju, kot vzdrževanje Kozakov, še zdaleč niso bile nepremagljive, in da pri tem sopornem vprašanju gre za največ 3.000 „belih“ emigrantov. Vdor Jugoslovancev ni imel nobene resne zveze z obdržanjem „belih“ častnikov. Kaj naj bi bil najmočnejši razlog, tega pa uradni dokumenti ne kažejo. Z ozirom na Tolbuhinovo armado je Macmillanovo poročilo čisto jasno. Sam piše, da mu je Keightley sporočil: „Na severovzhodu smo prišli v stik z Rusi. Britanski in ruski poveljnik korpusov so se sestali in se sporazumeli o začasni demarkacijski črti med obema vojskama. Tu ne predvidvamo nobenih rešav, čeprav so Rusi napredovali v kraje, ki so tehnično naša cona.“ V istem času je Keightley poročal Osmi armadi, „da so odnosi s Sovjeti zelo prijateljski z veliko izmenjavo viskija in vodke“. Na poveljstvo AFHQ so vzeli na znanje, „da se Rusi natančno drže lokalnih predpisov na Štajerskem, ki so jih postavili naši poveljniki“.

To je bilo dva dni potem, ko je brigadir Tryon-Wilson Sovjetom v Voitsbergu jasno povedal, da britanska navodila 5. korpusu o pregledu državljanstva ne dovoljujejo izročanja nesovjetskih državljanov med Kozaki. V kolikor je mogel opaziti, so to njegovo razlago sprejeli hladnokrvno, in po tem obisku ni bilo nobenega protesta. General S. M. Štemenko, Stalinov namestnik štaba, ki v svojih spominih omenja predajo Krasnova, Škura in drugih, nič ne namiguje, da bi to izviralo iz Tolbuhinovega vojaškega pritiska. Štemenko bi gotovo vedel, če bi bil kak pritisk in bi britanske slabosti nasproti sovjetski moči ne prikrival.

Kmalu potem je jugoslovanski general Kosta Nadj obiskal Tolbuhinovo poveljstvo, pa tam ni opazil kake bahavosti na račun britanske slabosti, pač pa neko začudenje nad britansko popustljivostjo:

Ko sem bil v Tolbuhinovem glavnem stanu, sta mi oba, Tolbuhin in

Vorošilov, rekla, da z zavezniki nimata nobenih težav, general Keightley, ki nam je predal ustaško vlado in druge ustaše, četnike, domobrance in slovenske častnike-izdajalce, je Tolbuhinu izročil 76-letnega Petra Krasnova, ki je bil eden od voditeljev kontra-revolucije v civilni vojni in ki je zdaj v 2. svetovni vojni organiziral izdajalske kozaske konjeniške divizije in korpuse.

Lev Kopelev, ki je „Rubin“ v Solženicinovi knjigi „Prvi krog“, je leta 1946 v ječi Butirki v Moskvi srečal nekega Krasnovega pribočnika. Ta je bil pred enim letom po Britancih predan Sovjetom v Judenburgu in je Kopelevu povedal svoje mnenje o izdaji Kozakov. Ko je Kopelev leta 1945 prišel iz ječe, je zbral svoje življenjske spomine, ki so bili pozneje objavljeni na zahodu. Pred kratkim me je obvestil, da je posodil tipkano kopijo prijatelju Borisu Slutsky-ju, ki je bil za časa okupacije Avstrije oficir v Tolbuhinovi armadi. Ko je prebral zgodbo o predaji Krasnova, je Slutsky povedal Kopelevu, da so o tej zadevi v Rdeči armadi veliko govorili in da je bilo splošno mnenje, da so Britanci prodali Kozake njihovim sovražnikom za veliko količino vodke.

Ta obtožba je brez podlage, vendar je zanimiva, ker kaže, da je bila v sovjetskih vojaških krogih ta neupravičena izdaja varna, in je potrjevala, da kakršen koli je že bil pritisk od sovjetske oblasti, ta ni prišel od strani Rdeče armade. Morda ta zgodba izvira iz popivanja vodke med obema štaboma, Keightley-jevim in Tolbuhinovima? Ker za to nepričakovano britansko privolitev ni drugega razloga, to daje šaljiv videz, da je bila vodka edina nagrada za to predajo. Obenem to tudi potrjuje, da je Keightley med sovjetskim vojaštvom izzval zaničevanje, ne pa sodelovanje.

Vzporedno s to predajo je odločitev o predaji Jugoslovancev, ki je bila v nasprotju z odredbo zavezniških vlad. Televizijski program na BBC pod imenom „The Klagenfurt Affair“ (Celovška zarota), ki je bil predvajan 3. januarja 1984, je skušal dokazati, da je bila tu verjetno narejena pogodba s Titom, da se partizani umaknejo s Koroške, Britanci pa jim v zameno vrnejo begunce. Domneva o tajnem dogovoru izhaja iz dejstva, da je bil sklep o umiku partizanov s Koroške in britanska pogodba o vrnitvi jugoslovanskih beguncem določen na istem sestanku. To je bil dogovor, narejen na poveljstvu 5. korpusa med polkovnikom Ivanovičem in Toby-jem.

Med programom je bil intervjuvan tudi Toby Low, pa je zanikal, da bi bila tu kakšna izmenjava:

Važna stran te pogodbe je bila, da je Titova vojska prostovoljno pristala na umik čez jugoslovansko mejo. Obenem so trdili, da je Koroška del Jugoslavije in da se umaknejo — kar je bilo pri tem najbolj važno. Tedaj smo se tudi razgovarjali o prevozu velikega števila Hrvatov nazaj v Jugoslavijo in tudi drugih jugoslovanskih skupin različnih imen. O obeh stvareh smo se pogovarjali naenkrat, ker smo o obojem govorili na istem sestanku.

Toda preiskovalci programa so imeli vtis, da je to naključje le preveč

gladko, da bi moglo biti resnično, in so vztrajali pri „kupčiji“, ki naj bi bila podlaga za repatriacijo. Čeprav je Low to tajil, vendar takega zaključka ni popolnoma ovrzel. Ko je bil vprašan, če v ozadju res ni bilo kake kupčije, je odgovoril: „Ne! Kakšno barantanje ni bilo potrebno. Kar mi je bilo naročeno, sem storil. To je vse, česar se spominjam. Seveda, če zdaj berem časopise, izgleda, da je tu bila neka kupčija. Tega se ne spominjam.“

Kakršnikoli so bili namenjeni sestavljalcev „Timewatch“ programa, ali Lowova previdnost, je nadaljnje raziskovanje potrdilo, da tu ni bilo nobene kupčije. O tem sploh ni govora.

Nezaupljiv in boječ mož kot je bil Tito, verjetno ne bi pristal na noben sporazum, ne da bi bil prej gotov, da se bo druga stran držala svojih obveznosti. Partizanski umik je bil tako hiter, da je AFHQ mogel zapisati 21. maja: Položaj na Koroškem se je v zadnjih 24 urah zelo izboljšal. Videti je, da je Tito ukazal splošen umik vseh njegovih čet s Koroške. 19. maja se je s področja Pliberk-Lavamünd umaknilo 3.000 vojakov. 25. maja je AFHQ z zadovoljstvom ugotovil: „Umik Jugoslovanov z ozemlja 5. korpusa v Avstriji je v glavnem končan. Zakasnel odhod je možen pri 1. brigadi na ozemlju Farlach-Kapel, kjer še vedno prevzemajo hrvaške ujetnike. Izročanje jugoslovanskih beguncev se je v tistem času šele začelo. Predaja Srbov in Slovencev iz taborišča v Vetrinju (o tem so Lowa spraševali) pa je bilo odobreno na večer 23. maja. Po Titovem mnenju bi bila kakšne vrste zamenjava brez vrednosti, razen če bi imel sredstva, da jo podpre. Če bi tu v resnici bila kakšna tajna pogodba, bi se partizani uradno ne umaknili, dokler vetrinjsko taborišče ne bi bilo popolnoma izpraznjeno. Ko je Keightley 31. maja izročanje ustavil, Tito ni nič protestiral, ker je ostalo tam še 6.000 beguncev, katere je 5. korpus obljubil vrniti, pa so nepričakovano ostali tam.

Z angleškega stališča bi obstoj pogodbe, ki je tako hitro in natančno izpolnjena, pomenil rešitev vseh težav v zvezi s koroškim vprašanjem. Toda vse odločitve in akcije v AFHQ kažejo, da do takrat še ni prislo do nobenega sporazuma in da so se partizani umaknili, ker niso imeli izbire. Zavezniskim vladam, tako agleski kot ameriški, je bilo zadosti, in sta sklenili, da Titove partizane preženejo s silo, če se sami ne umaknejo. Priprave za akcijo „Beehive“ (sifra Hornet) so bile 18. maja v polnem zaletu in 5. korpus je dal navodilo: „Vojaško nadzorstvo bo zagotovljeno, ko bodo na ozemlju 5. korpusa ujeti ali uničeni vsi Titovi vojaki.“

Ko sta se 19. maja sestala Low in Ivanović, je bil zavezniški štab pripravljen na odločen nastop; Alexandru je bilo javljeno:

V slučaju, da se Tito ne ukloni zahtevam kraljeve vlade in vlade Združenih držav, tedaj na naš ukaz vrzi (če treba, uporabi silo) vse jugoslovanske vojake s Koroške, iz Trsta, Gorice, Tržiča (Monfalcone), Pole in drugih krajev v Julijski Benečiji, da obvaruješ in zaščitiš komunikacijske zveze v Avstriji.

Tito je razumel namig in v nekaj dneh je njegova razcapana armada že hitela proti jugu čez Karavanke. Verjetno je naredil pametno. Tedaj je

Jugoslavija zmogla 180.000 vojakov, ki bi jih lahko postavila na bojišče. Zavezniška obveščevalna služba je ocenila le „slabo oboroženo vojsko z nekaj topništva ali motorizacije, letalstvo ne pomeni nič“. Proti temu je poveljstvo AFHQ razpolagalo z 429.000 v bojih utrjenih vojakov, z veliko premočjo v zraku, oklopniki in topništvu. Če to ne bi zadostovalo, bi Eisenhower poslal generala Pattona čez Brenner s petimi oklopnimi divizijami; Sredozemsko brodovje se je bližalo Jadranskemu morju in general Arnold je bil pripravljen, da na bojišče pošlje več eskadril bombnikov. Tako je Alexander 22. maja izjavil: „Zdaj imamo Tita na begu...“ Naslednji dan je Macmillan priznal, da „se je Tito umaknil“.

Vse to pripravljane bi bilo nepotrebno, če bi vedeli, da so že naredili sporazum, po katerem se bo Tito radevolje umaknil. Dejstva ne potrjujejo Macmillanove razlage o njegovih akcijah leta 1945, po katerih je imel Tito na Koroškem 80 do 100.000 proti eni britanski brigadi. Po njegovi razlagi, „ta britanska armada nikakor ni bila navdušena začeti še eno vojno, posebno ne proti Titovim partizanom, o katerih so nam govorili, da so nam bili vsa ta leta v veliko oporo proti Nemcem“.

Dejansko 13. maja to ni bilo tako. Tri dni preden je Macmillan obiskal poveljnike Osmе armade, je prisostvoval sestanku v Alexandrovi pisarni, kjer je bil Alexander trdno odločen, da ne bo nič več popuščal Titu, ob koncu sestanka pa nas je informiral, da, kar se njega tiče, je izgubil vse potrpljenje z jugoslovanskim diktatorjem in da je pripravljen vreči njega in njegovo vojsko iz Julijske Benečije, samo če London in Washington na to pristane.

V resnici partizanska vojska nikoli ni štela niti četrtno števila, kot ga je navajal Macmillan, zato so njeno vojaško moč v 5. korpusu jemali kot smešno. Med oficirji, s katerimi sem govoril, čeprav nihče ni bil navdušen na boje, nihče ni predvideval kakšnega problema, „brcniti ven Titovce“, ko pride čas. Kot se brigadir, poveljnik 61. pehotne brigade spominja:

S partizani sem imel opravka le v toliko, da ni so prihajali v Avstrijo čez reko Drava pri Celovcu. Moji vojaki so bili odgovorni za stražo na dveh mostovih in so pazili, da so oni ostali na nasprotnem bregu. V začetku so glasno grozili, napadli pa niso nikoli; v 14 dneh pa so se umaknili in spet je bilo vse mirno.

General Sir James Wilson, takrat podčastnik v bataljonu Greenjacket, pod poveljstvom brigadirja Gore-a, se z nasmehom spominja, kako so iz mestne hiše v Celovcu, katero so imeli zasedeno, pregnali tolpo partizanov. 19. maja, na dan ultimata, mu je polkovnik ukazal, naj s svojo četo gre na trg nasproti mestne hiše. Polkovnik Fyffe mu je rekel, da bo tam našel pripravljene vojake s tanki od Derbyshire Yeomanry: „Naročili so mi, naj Jugoslovanom čestitam k sijajni zmagi nad Nemci in vse, kar k temu spada... in da smo zdaj posebno počaščeni, da jih lahko spremimo na vrh Ljubelja in da zunaj čaka moja četa, ki jim bo izkazala vojaško čast.“

(Sledi)

EVROPSKA OBZORJA IN SLOVENC

(DOM IN SVET - Zbornik 1991 je v zaglavju Vrednote in čas objavil razmišljanja J. Stanovnika, katera „Tabor“ podaja svojim bralcem.)

Na vprašanje, kaj je Evropa, so možni različni odgovori. Mitologija ve povedati, da je bilo tako ime lepi feničanski kraljični. Za Grke je že od Homerja dalje beseda Evropa pomenila severna in zahodna območja, kakor so jih na svojih potovanjih in naselitvah odkrivali. Na asirskih spomenikih se baje pogosto ponavlja besedni koren ereb, ki pomeni deželo zahajajočega sonca ali temno deželo. To besedo so Grki od Feničanov sprejeli in iz nje je nastala beseda Evropa.

Tudi danes je Evropa seveda določen fizičen prostor. Toda že ta ni bil nikoli do kraja jasen. Zlasti je bila problematična njena meja z Azijo. V še mnogo težjem položaju pa se znajdemo, če hočemo povedati, kaj mislimo, kadar govorimo o Evropi v zgodovinskem, političnem ali kulturnem kontekstu. To ravno je naše vprašanje. Kaj je Evropa kot kulturni fenomen. Za izhodišče si vzemimo naslednje vprašanje: Brez česa Evrope ne bi bilo:

Najprej je tu Grčija. V njenem duhovnem prostoru so se zgodile izjemne stvari, predvsem pa je tu nastalo spoznanje, da je v kaotični različnosti mnogoterega mogoče videti eno. Iz tega uvida se je rodila teorija, ki pomeni duhovno gledanje skritih temeljev stvari in zanimanj za stvari ne glede na njihovo koristnost. Matematiki še danes občudujejo elegantno lepoto Evklidovega dokaza, da je množica praštevil neskončna, pri čemer ni treba posebej opozarjati na to, da ta dokaz nima nobene posredno praktične koristi. Grk je stvari ne samo ustvarjal, ampak je o njih tudi razmišljal. Pisal je tragedije in o njih razglabljal. Ustvaril je državo — polis — in o njej tudi razglabljal. Raziskoval je svojo preteklost in o tem raziskovanju tudi razglabljal. Vse je opremil s svojo mislijo, tudi misel sa-mo. Za grškega duha lahko rečemo, da je bil graditeljski. O svetu je postavljaj teze in hipoteze. Hkrati pa je ta isti duh o vsem, kar je postavil, tudi dvomil. Moramo reči, da brez grške skepse tudi ne bi bilo Evrope. Poleg tega moremo reči, da je bila grška intuicija o svetu srečna v tem smislu, da je bila veljavna. Britan-

ski filozof Alasdair MacIntyre pravi, da je mogoče aristotelsko tradicijo še danes izraziti tako, da lahko podeli razumnost in umljivost našim sedanjim moralnim in družbenim odnosom in obveznostim.

Evrope bi tudi ne bilo brez Rima. Evropsko pravo se še danes napaja iz formulacij, ki jih je postavil rimski genij za urejanje medčloveških odnosov. Zakon — *lex* — je lahko krut: vemo namreč, da je kánon — ravnilo — ravna reč in da se ne ozira na specifičnost. A ljudje našega časa vemo prav dobro, da je poljubnost brezpravnega prostora, kjer se človeku vsak trenutek lahko zgodi karkoli, še bolj kruta. Tam, kjer vlada groteskno pravo brezpravja, se namreč ni mogoče na nič sklicavati. Posebno pa je važno mednarodno pravo, v katero se je formalizirala rimska imperialna politika. Da tu niso bili samo administrativni interesi države, kažejo končni dosežki: odkritje človeka kot človeka. V nekem pismu pravi stoik Mark Avrelij: „Kot Antonius sta moje mesto in moje domovina Rim, kot človek sem doma v kozmosu.“

Jasno je in po sebi se razume, da Evrope ne bi bilo brez krščanstva. Krščanstvo je podarilo človeku zadnji, eshatološki smisel, obenem pa mu je dalo tudi kulturno in etično spopolnitev. To je izhajalo iz njegovega oznanila: Bog je ljubezen in Bog je na človekovi strani do te mere, da deli z njim njegovo usodo v trpljenju in smrti. Od tod tudi izhaja človekova vrednost in dostojanstvo. Kot pravi Kolakowski: „Vsako človeško bitje ima sedaj samostojen ontološki status. Človekova oseba je nekaj nenadomestljivega.“

To so torej trije temelji, na katerih stoji Evropa. Tu je seveda še njena lastna zgodovina. Toda kar se je v njenem dvatisočletnem obstajanju zgodilo, se je lahko zgodilo le zaradi okoliščine, ki jo je Evropa imela v grškem teoretičnem umu, v rimski politični in družbeni praksi in v oznanilu o ljudomilen krščanskem Bogu.

Evropa je torej doma v antiki in njena izvorna kultura je klasična kultura. Evropa ima torej svoj dom in kultura tega doma je bila takšna, da je bila lahko dvignjena v kánon klasičnega. Zato se je imela Evropa kam vračati, če je ugotovila, da se je znašla v negotovosti ali da so ji pošle življenjske sile. Do sedaj se je to zgodilo dvakrat. Prvič v času karolinške renesanse ob koncu 8. in v začetku 9. stoletja in drugič v času italijanske renesanse. Prva se je zgodila še vsa v krščanskem obnebu in z izključno krščanskimi silami in predstavlja ustanovno dejanje posantične Evrope. Drugo vračanje v antiko pa je že bilo dejanje vase obrnjenega človeka. Ta je v klasični literaturi iskal predvsem sebe in potrdila za svoje zemeljsko zasnovanost.

Po drugi renesansi se je začela doba moderne Evrope. Živimo v času, ko se ta doba izteka. Izteka se v duhovni negotovosti. Ali lahko pričakujemo tretjo renesanso? Zdi se, da ne, zakaj doba Moderne je bila tudi doba, ko se je Evropa vedno bolj odlepljala od duha svojih osnovnih dokumentov.

Tam, kjer je bila nekdanja grška teorija kot duhovno zajetje celotne konstitucije, biti, se je vsidrala praksa. Tam, kjer je bila nekoč spoštljiva distanca čudenja nad existenco, se je utrdila libido dominandi — sla po gospodovanju. Tam, kjer je bila nekoč ambicija po spoznanju celote, so danes omejena področja ekspertnega vedenja. Tam, kjer je bil nekoč vzgon k enemu in absolutnemu, je danes zadovoljnost z mnogim, razpršenim in relativnim.

Evropa, ki je nekoč bila krščanske celina in izhodišče za širjenje krščanstva po svetu, je sama postala misijonska dežela. Evropa je še krščanska, a ne v celoti in ne tako, kot je nekoč bila. Evropski človek počasi pozablja, da ima dušo. Mogoče kdo misli, da je v ozadju kako veliko, novo spoznanje. Nobenega velikega, novega spoznanja ni bilo, pač pa je bilo, veliko pohujšanje. Znanstveno tehnični razum, ki ga je novi človek izoliral iz brezmejnosti uma in duha, se je izkazal za čudežno uspešnega. Novi razum, ki je bil pravzaprav metoda, kako ravnati z realnostjo, da se dosežejo zaželeni cilji, je zaradi omamne uspešnosti postal ne samo najučinkovitejše sredstvo za poseganje v svet, ampak tudi najvišja vrednota in nedotakljiva avtoriteta. Obrat od krščanstva, ki je stvar kulture, njene moči in nemoči, je torej posledica pohujšanja. Potem pa, ko pride do odločitve, nastopi tudi logika te oločitve in prihodnost je določena. Tej logiki se je sedaj reklo svobodnost v smislu nevezanosti. Krščanstvo pa je, čeprav utemeljuje svobodnost — mi mislimo, da v najvišji meri — vendar v normalni vezanosti. Krščanstvo je tako postalo sovražnik svobodnosti, poleg tega pa se je zdelo, da se upira času in napredku, in se je zato označevalo za reakcionarno, kar je bilo za moderno senzibilnost odločujoče. Tudi ni krščanstvo dopuščalo razumu vstopa v vsa področja. Razumljivo, saj so bila v njegovih prostorih tudi območja oddeljenega, nedotakljivega in svetega. To je bilo za novo totaliteto, ki se je gradila na raciu, neznosno. Med moderno in krščanstvom obstaja napetost; ki ni nekaj zunanjega in slučajnega, ampak izhaja iz bistva obeh.

Kakor je razum vdrl v filozofijo in moralo, tako je vdrl tudi v politiko. Moderna pluralna demokracija je delo emancipiranega uma, ki je vdrl v politiko. Predmoderna politična družba — societas cristiana — je bila družba, v kateri so bile odločilne virtutes (kreposti): libertas, concordia, iustitia. Če je na primer v politični družbi in Cerkvi vladala pravičnost, potem je, po nauku, bila v obeh tudi svoboda. Ključna družboslovna beseda je bila virtus, za moderno demokracijo pa je osrednji moment mehanizem. Razum je izumil take in tako delujoče institucije, da zagotavljajo svobodo. Tudi ni bil v stari politeji posameznik politična postavka. Moderna demokracija pa je prostor, kjer posamezniki uveljavljajo svoje ta-ko imenovane človeške pravice. Nosilec človekovih pravic je posameznik. Človekove pravice imajo gotovo krščanske korenine. Toda po politični doktrini 17. stoletja naravno pravo ni več božje pravo, ampak izvaja veljavnost iz sebe. Zato je na božje korenine pozabilo in človekove ali temeljne pravice se šte-

jejo za proizvod prosvetljene volje. Človekove temeljne pravice v moderni družbi nimajo več za temelj božje avtoritete in so zato v resnici krhke. Mehanizem demokratskih institucij namreč ni povsem varna naprava. Zdi se, da ji nekaj važnega manjka. Naj spomnim tu na misel v knjigi *After Virtue*, ki jo je napisal že omenjeni Alasdair MacIntyre: „Védenje, kako uporabljati zakone, ima lahko smo tisti, ki ima vrlino pravičnosti.“ Demokratski mehanizem torej lahko prav deluje le ob prisotnosti čisto duhovnih kvalitiet.

Zanimalo nas je vprašanje, ali je mogoča tretja renesansa. Gotovo je res, da je prihodnost nenapovedljiva, vendar bi smeli reči, da je Moderna tako zelo prekinila z miselnimi, filozofskimi in političnimi premisami, ki jih je postavila klasična kultura in krščanstvo, da je skorajšnja renesansa nemogoča. Poleg tega je tu še nekaj, kar bistveno spreminja maneverski prostor evropske civilizacije. Mislim na dejstvo, da postaja evropska civilizacija v svoji tehnični obliki globalna civilizacija. Heidegger na primer govori o „popolni evropeizaciji sveta in človeka“.

Bodočnost sveta bo torej šla v znamenju globalne prisotnosti zahodne znanosti in tehnologije. Evropa ni mogla osvojiti sveta politično, s svojo kolonialno politiko, z orožjem, če hočete, to bo storila kot nosilka tehnične civilizacije. Svet bo, kot pravi Heidegger, postal enoten svet „po-stave“, kar pomeni „volja in moč obvladovati svet“. V resnici je tako, da je ta svet že na tem, da osvoji zadnje afriško in azijsko naselje.

In kako se odziva svet na tako sliko prihodnosti? Indijski filozof J. L. Metha pravi takole: „Mi na Vzhodu nimamo nobene druge možnosti, kot da to evropeizacijo sprejmemo in izkusimo v celoti. Samo na takem ovinku skozi to, kar je tuje, kar je prišlo od drugod, bomo lahko spet dobili svojo identiteto.“ Sprejem tehničnega sveta ima za nekaj nujnega. zakaj zgodovina postaja vedno bolj svetovna zgodovina.

Z vstopom v obnebeje tehnike je evropska civilizacija dobila tako univerzalno obliko, da ji sveta ni treba osvajati, da jo svet sam sprejema. Kako bodo lokalne kulture reagirale na nova načela obstanja in na življenje, ki ga bodo ta načela nujno uveljavljala, bo eden najbolj zanimivih prizorov prihodnosti. Ali bo možno soobstajanje tradicionalnih kultur z mogočnim importom z Zahoda? Jasno je, da je tehnika določena stvar in da se njen duh ne more spreminjati. Ali se ji bodo torej prilagajale stare kulture? Ali pa bo mogoče prišlo do opustošenja, ker pod novim nebom enostavno ne bodo mogle živeti.

Slovenci smo kot Slovani, duhovno vzeto, druga evropska generacija. Prvi so bili Germani. Razlika med nami in njimi je ta, da so oni prevzeli antično dediščino neposredno. Tudi za Slovence je ta možnost obstajala, a se je, kot vemo, uresničila samo delno. Predvsem pa se ni uresničila politično. Dejstvo je, da smo Slovenci sprejeli Evropo od Rima, z Zahoda

preko Germanov. To odvisnost smo plačevali tisoč let. Boj za naš narodni in jezikovni obstoj je bil boj z germanskim Zahodom. V tem boju kot narod smo utrpeli velike izgube, a bili smo vendar vseskozi v evropskem prostoru. Vse, kar se je v Evropi pomembnega zgodilo, se je zgodilo tudi pri nas. Bili smo v celoti v logiki evropske kulture. Ob koncu 19. stoletja smo bili, kot bi rekel Krzysztof Pomian, horizontalno konstituirani kot narod. Nismo pa še imeli vertikalne narodne organizacije: imeli smo sicer svojo zemljo, svoj prostor, nismo pa imeli suverene države, „ki predstavlja točko identifikacije, varuje kolektivni spomin, daje narodu perspektivo in edino omogoča, že s tem, da je, poglobljanje nacionalne integracije.“

Danes so razmere take, da lahko trdimo, da vstopamo z zamudo in med zadnjimi med državno organizirane evropske narode. Zamuda ni samo stvar časa, ampak je tudi zgodovinska, v emfatičnem pomenu te besede. Medtem ko so drugi narodi že imeli razvoj, ki ga omogoča in morda zahteva klasična država, in vstopajo v meddržavne integracije, bomo morali mi ta pomembni in mogoče neizogibni čas narodove rasti enostavno na hitro preleteti. Naša zavest, posebno naša politika, bo še vedno narodna, namesto da bi bila državna ali celo meddržavna. Ta misel po svoje poudarja načelo, ki tudi sicer velja za majhne narode: potreba po poudarjenem zavestnem življenju. S to zavestjo ne mislimo samo na narodovo pozornost na znake, ki bi utegnili kazati na njegovo ločevanje od sebe, na izgubljanje identitete, ampak na zavestno spremljanje vseh vprašanj, ki zadevajo njegov materialni in duhovni razvoj.

Da smo na poti nazaj v Evropo, je fraza, ki se ad nauseam ponavlja, tako da je mogoče postala že prazen kliše, in je človek ne bi uporabljal, ko bi ne bilo res tako, da smo bili v eksilu. To je sedaj čas, ko se je mogoče umestno vprašati, kakšni se vračamo in v kakšno Evropo se vračamo. V naslednjem bi rad izpostavil tri momente — vsak od njih bi zahteval posebno razpravo, najbrž pa celo posebno knjigo — od katerih bi vsak, če bi ga primerno razvili, odgovoril hkrati na obe vprašanji.

Vsi ti trije momenti in vsak zase kažejo na določeno slovensko izjemnost. Kažejo na narod, v katerem so se sprožila dejanja, ki so bila v začetku osamljena in nerazumljena, a so bila v posebnem smislu resnična prav zato, ker so napovedovala, kot se je pozneje izkazalo, od vseh sprejeto prihodnost.

Prvič smo se Slovenci med drugo svetovno vojno na edinstven način uprli komunizmu. Edinstvenost tega upora je bila v dvojem: zgodil se je v času, ko je simpatija sveta sijala na komunizem, in zgodil se je na ravni ideje. Prvo izraža pogum, drugo pa razvito civilizacijsko zavest. Še preden se je svet streznil ob Budimpešti in Pragi, še preden so francoski strukturisti in novi filozofi brali Solženicinov Gulag, se je v tem majhnem narodu oblikovala zavest o civilizacijski nevarnosti in se je ta zavest izrazila v dejanju. To lahko zapišemo na odlično mesto v svoje narodne papirje. Tragični konec

tega upora dejanju ničesar ne jemlje, pač pa ga postavlja v tako svetlobo, da bi obrekljivci morali skloniti glave, ko bi živeli v kulturno struktuiranem prostoru. Lepo oriše razpoloženje sveta odlomek iz knjige Evelynna Brezpogojna vdaja, kjer pisatelj pripoveduje, kako Londončani v procesiji hodijo mimo meča, ki je bil razstavljen na ogled v Westminsterški opatiji, v pobožnem razpoloženju, kot pravi pisatelj. To je bil meč, ki je bil napravljen na poseben kraljev ukaz, da ga pošljejo Stalinu v zahvalo za vse njegove zasluge. Lubjanka, Lefortovo, Sibirija, Kolima — vse je pokril tisti meč. Vseh tistih 68 milijonov žrtev ruskega komunizma je bilo pozabljenih.

Šlo je samo za trenutno korist. Takrat smo Slovenci zaman pripovedovali v Londonu, da smo v hudi stiski, da nas na eni strani ubijajo okupatorji, na drugi komunisti. Cinično so podpirali tiste, ki so zaveznikom prinašali dvomljive koristi v boju z okupatorjem. Cinično so po vojni poslali več kot 10.000 fantov v roke tistim, za katere ni bilo nobenega dvoma, kaj bodo z njimi storili. In cinično so tri desetletja po vojni podpirali zatiralški teroristični režim pri nas s težkimi milijardami funtov in dolarjev, ne da bi za stiskano ljudstvo izsilili kakršnekoli koristi. Moramo vedeti, da je tudi taka lahko Evropa.

Drugič so Slovenci prvi ali med prvimi definirali neko posebno stališče, ki zadeva postkomunistično evropsko politiko. Današnji evropski svet, pa tudi svet v celoti, stoji na doktrini, da se obstoječe meje in s tem v zvezi tudi mednarodni status političnih entitet ne sme spreminjati. Pri tej doktrini vztraja zlasti evropski Zahod, ki noče imeti nobenih sitnosti zaradi razpadajoče Vzhodne stavbe. A na Vzhodu se je čas za pol stoletja ustavil in sedaj, ko je spet stekel, se je pokazalo, da je treba opraviti nekatere zamujene stvari. Slovenci moramo na primer realizirati svojo državo. Ko smo torej stopili pred mednarodno skupnost, smo Slovenci storili mnogo več kot to, da smo zahtevali priznanje politične samostojnosti. Uprli smo se, prvi, se zdi, svetovnemu redu, za katerim so stale tako mogočne sile, kot jih pokrivajo besede dvanajsterica, sedmerica, trojka, itd. Kakor nekoč tudi sedaj zelo sami, kakor nekoč tudi sedaj argumenti nič ne pomenijo in nikomur ni mogoče ničesar dopovedati. V ušesih mi je stavek, ki ga je izrekel Douglas Hurd na BBC: „Če se hočejo Slovenci, Hrvati in Srbi pobijati, potem mi od zunaj ne moremo ničesar.“ Slovenci, Hrvati in Srbi se nočejo pobijati. To je falzificirana slika. Slovenci, Hrvati in Srbi smo pol stoletja živeli pod boljševiškim pokrovom, pri čemer Britanci še daleč niso nedolžni, in v tem času se ni nič reševalo, pač pa so se v tisti temi kotile mnoge strasti. In ko se je pokrov dvignil, so te strasti polnile druga proti drugi. O tem svet noče nič vedeti. Moramo vedeti, da je tudi taka lahko Evropa.

Nazadnje imamo Slovenci prvenstvo še nekje. Ko je postajalo jasno, da komunistična ideologija ne bo vzdržala pristiska življenja, so lastniki Vzhodne stavbe, ne vsi, pa tudi ne naenkrat, prišli do genialnega spoznan-

ja. Nobenega dvoma ni, da bi z uveljavljenimi metodami lahko vztrajali na oblasti še kako desetletje, a tedaj bi bil padec smrtonosen. Tedaj pa je nekdo nekje — mislim, da so možnosti, da smo tu Slovenci prvi — prišel na misel, ki ji ni mogoče odrekati genialnosti. Od tedaj — rojstvo te ideje moramo postaviti kmalu na začetek osemdesetih let — imajo komunisti en sam političen cilj: kako obdržati oblast ali vsaj politično eksistenco v demokraciji. Zaradi razmer, ki jih tu ne bomo posebej raziskovali, obstajajo za to realne možnosti. Komunisti imajo namreč eno samo karizmo, vse drugo jim je zaradi nekih pogodb, ki so jih bili sklenili na začetku, vzeto, to véšenje pa imajo in v tem je tudi vsa njihova duša: kako priti na oblast in kako oblast obdržati. Mislim, da bo stanje, ki ga tu opisujemo, najmočnejše vplivalo na politično in kulturno življenje Slovencev naslednjih nekaj deset let. Dejstvo, da bo komunizem odšel z odra, ne da bi nad njim izrekel sodbo Nürnberg, je mogoče med najpomembnejšimi dejstvi ne samo slovenske, ampak tudi evropske sodobnosti. A Evrope to ne briga. Kako tudi bi jo, saj je bil najprej oče in potem boter tega odurnega bitja evropski intelektuallec. Obsipal ga je s svojo naklonjenostjo in ravno prav so bili labirinti njegovega duha še racionalni, da ga je rajši imel pri sosedu kot pri sebi doma. Naj zmaga socializem, a za božjo voljo ne na Temzi, rajši kje v pokrajinah vzhodne Sarmatije. Dobro je vedeti, tudi taka je Evropa.

Pokazali smo na tri momente v narodovi kulturi in zgodovini, ki kažejo, da v njem kljub drugačnemu videzu obstajajo žive in prisebne sile. Vemo torej, da ne gremo v Evropo čisto nebogljeni, vemo pa tudi nekoliko, kam gremo.

V Evropo želimo predvsem zaradi njene politične kulture. Potem, ko je v Evropi z novim vekom nastopila različnost duhov in nazorov, je pluralna demokracija najsprejemljivejši način političnega obstajanja. Njen okvir je dovolj zanesljivo jamstvo za temeljne pravice posameznika in za vlado prava in zakonov. Naravno pravo je izvirno božje pravo in človekove pravice so liberalna formulacija krščanske inspiracije. Toda kadar se od svojega pravega izvora odtrgajo, izginejo, kot obilno dokazuje naše stoletje, povsem, kakor da po sebi ne bi imele prave obstojnosti. Tu nastopi naš zadržek do demokracije, ki jo sicer tako v celoti sprejemamo. Tu je sedaj vprašanje, ali je demokracija kot čisti kontrolni mehanizem oblasti človeku dovolj. Ali kot pravi Furet: ali bo demokracija vzdržala brez mesianizma? Ta pomislek prav dobro razumemo in zraven dodajamo misel, da bo demokracija brez krščanstva zahajala v krize. Sodobna družba ni *societas christiana*, ni „chrétienté“, kot so v prvem prevodu Avgustinove *De Civitate Dei* v živ narodni jezik prevedli latinsko besedo „imperium“, vendar si upamo trditi, da bo politični forum brez krščanske pristonosti čutil usodno pomanjkanje. Ni treba, da je tam krščanstvo sámo, dovolj je, da je tam zadostno število tistih, ki tja prihajajo z njegovo obveščenostjo.

Nekje smo rekli, da v Evropi ni znakov, da se bo začela tretja renesansa. Toda ker nismo zagovorniki vsakega sedanjega časa in mislimo, da bi človek moral iz sebe ali preko drugih živeti ves civilizacijski čas, bomo tudi v Evropi poskrbeli, da bo naša mladina znala brati vsa dela od Platona do Heidegggra, od Sapfe do Ahmatove, od Homerja do Prešerna. Za temi imeni namreč slutimo neko človeku dosegljivo polnost.

Dve ideologiji sta padli v našem času. Zanimivo je vprašanje njune obstojnosti. Primitivni fašizem in nacizem sta padla v dveh oziroma manj kot dveh desetletjih. Komunizem je vzdržal skoro celo stoletje. Tako zelo se mu je posrečila kostumska predstava, da so ljudje mislili, da imajo pred sabo Človeka. A kolikor finejši je bil, kolikor dlje je trajal, toliko večje so njegove usodne posledice. Pravijo, da bi bilo potrebnih več sto milijard dolarjev, da se komunistični Vzhod ekološko sanira. A mi se sprašujemo, koliko milijard dolarjev — govorimo ironično — bo potrebnih, da so opomore človekovo življenje ki je bilo prizadeto v svoji sredici.

A tu je še tretja ideologija. To je evropski liberalizem. Da je liberalizem ideologija, je morda šokantno reči in slišati. A vendar je ideologija, ker tudi on ne deluje brez izključevanja. Liberalizem je izključil neko prvinu, ki je za kristjane temeljni izvor vsega, a bi morala biti tudi za nekristjana legitimno soobstoja prвина sveta nekaj, česar morda ne priznava, a dopušča. To je božji poseg v svet. Rekli smo, da je pri vseh ideologijah zanimiv razpolovni čas. Liberalistična ideologija najbrž ne bo nikoli propadla, ker v njej slutimo prvinu neminljive konstitucije sveta. Propadla morda ne bo. Morala pa se bo v tej točki korigirati.

MNENJA IN VRENJA

Stane Kos: *Stalinistična revolucija na Slovenskem. 1941-1945, 2. del. Samozaložba, Buenos Aires, 1992, 271 strani.*

Tega „Slovenec“ (Rot) ni hotel objaviti!

Končno je izšel težko pričakovani 2. del *Stalinistična revolucija na Slovenskem 1941-1945*.

Prvi del, ki je izšel leta 1984, je obravnaval obdobje od leta 1918 do kapitulacije Italije septembra 1943. Prav 1. del Stalinistične revolucije je zelo pomemben, saj (po)kaže na bistvo: kdo je v Sloveniji sprožil krvavo državljansko vojno (revolucijo).

Stalinistična revolucija je do sedaj glavno sintetično delo, ki ga je napisala (pogojno rečeno) protikomunistična stran. Celih 40 let se je „druga stran med-alje“ objavljala le v kratkih zapisih po različnih emigrantskih publikacijah. Res, slovenska politična emigracija je izdala izredno veliko knjig na to temo, vendar

so bile vse po vrsti tematsko specializirane na določen problem. Kar pa je najpomembnejše, je bilo vse to za Slovence v Sloveniji prepovedano.

Zbiranje gradiva za Stalinistično revolucijo je bilo garaško delo, ki je trajalo stiriinajst let. Ker so bili režimski arhivi nedostopni, se je pisec moral opirati le na režimsko in emigrantsko literaturo ter na lastno gradivo, ki pa je zaradi objektivnih okoliščin dosti skromnejše, kot pa režimsko. Kljub umanjkanju uporabe arhivov, ki so (bili nedostopni) v Sloveniji, je treba povedati, da slovensko zgodovinopisje v prihodnosti Stalinistične revolucije ne bo treba vsebinsko spreminjati, kvečjemu bo šlo le za detaljne popravke in dopolnila. Zato še vedno ne razumem, kako je lahko sredi 80-ih let nek mlajši slovenski zgodovinar v telexu oholo izjavil, da knjiga Stalinistična revolucija 1. del nima nobene vrednosti.

Garaško delo zbiranje in sintetiziranja gradiva za Stalinistično Revolucijo je opravil v Argentini živeči *Nikolaj Jeločnik* (Stane Kos je psevdonim zaradi obdobja komunističnega režima), pomagal mu je *Janez Grum*, Oba dela pa je založil *Branko Rozman*.

Drugi del Stalinistične revolucije obravnava obdobje od septembra 1943 pa do konca vojne. Knjiga je napisana zelo pregledno, lahko bi rekel, da skoraj v enciklopedičnem stilu. Vsebuje sedem poglavij: Po 8. septembru 1943 zasede nemška vojska vso Slovenijo; Revolucija po zlomu Italije; Slovenski protirevolucijski odpor; Revolucija in odpor proti njej na prelomu 1943/44; Na pohodu v vroče poletje; Zadnja vojna zima in predvečer zavezniške zmage; Zavezniška zmaga v Evropi in njen odmev na slovenskih tleh; in epilog: Domobranska predaja Angležem in angleška izdaja domobrancev. Vsako naštetu poglavje je razdeljeno v vrsto krajših, zelo preglednih podpoglavij.

V Stalinistični revoluciji bo lahko vsak, ki ga slovenska tragična zgodovina v naši polpreteklosti vsaj malo zanima, našel vrsto pomembnega, ključnega (za razumevanje današnjih dogodkov v Sloveniji) in seveda tudi zanimivega branja. Med celo vrsto opisov lahko v 2. delu beremo o bistvu domobranstva, o „domobranski prisegi“, „črni roki“, usodi civilne ilegale, o glavnih domobrantskih bojih s partizani, o Rupnikovem načrtu za umik domobrancev, o poteku in ozadju angleške predaje domobrancev v množično smrt...

Mogoče bo kdo pogrešal podrobnejše opise dogodkov „na terenu“. mislim predvsem na opise borb med domobrantskimi udarnimi bataljoni z revolucijsko agresivno usmerjenimi partizanskimi enotami, saj se Stalinistična revolucija bolj posveča političnim zakulisjem.

Vsebinsko knjige Stalinistična revolucija na Slovenskem bi moral poznati vsak slovenski intelektualec, da o zgodovinarjih ne govorim. Šele to je knjiga, ki postavi na osnovi dejstev na glavo vso dosedanjo partijsko zgodovinopisje. Poznati bi jo morali uredniki Enciklopedije Slovenije, da ne bi bila ES več popolnoma komunistično pristranska (torej v nekaterih geslih neresnična), kot je bilo to do sedaj. To je knjiga, mimo katere profesorji zgodovine več ne bodo mogli, še posebej v tem današnjem vmesnem obdobju, ko se še vedno uporabljajo stari učbeniki, ker novih še ni.

Izid Stalinistične revolucije na Slovenskem 1941-1942, 2. del, je za vse tiste, ki slovensko polpreteklost in sedanjost hočejo razumeti, praznik.

Ivo Žajdela

Poročilo predsednika „TABOR DSPB“, Cleveland, za 35. redni občni zbor, 28. decembra 1991

Ko zaključujemo letno delo naše organizacije, razmišljamo o različnih dogodkih, ki so se zgodili v tej poslovni dobi; tako v bistvu naše organizacije, kakor celotnega slovenskega občevarja in obstoja, saj smo vsi deli telesa slovenskega naroda, posebno pa še del slovenske protikomunistične emigracije. Naša dolžnost je, da vedno izpričujemo samo resnico.

Ob tej priliki bi rad poudaril prevaro komunistov, posebno struje partizanov, ki jih je vodil Kocbek pod imenom krščanskih socialistov, katera je preusmerila velik odstotek protikomunistične emigracije, da se strinja s spravo, katere vzorec so pripravili in predložili Titovi partizani in njihovi mladi simpatizerji, ki so dobili vzgojo od aktivnih komunističnih partizanov. Po njihovih zakonih so bili vsi pomorjeni slovenski domobranci ne državljanji Titove Jugoslavije, ker so izgubili državljanstvo 9. maja 1945, ko so zapustili domovino. Enako velja za nas vse, ki smo ostali živi. Zakoni Titove Jugoslavije so ostali v veljavi do danes tudi v samostojni, svobodni Slovenski državi pod novo slovensko vlado Demosa.

Slovenske domobrance so pobili kot stekle pse, kar je nekaj let pred svojo smrtjo izjavil sam prvak slovenskih partizanov Kocbek, ki je ožigosal vso slovensko protikomunistično emigracijo, da smo okuženi s steklino in so se s to kužno boleznijo sami kaznovali z načinom življenja, ki so si ga izbrali, in za nas ni opravičila pri slovenskem narodu. (Berite Tabor št. 7-8-1991, Janez Rotar). Tako je Kocbek izrekel zadnje prokletstvo pred svojo smrtjo nad slovensko protikomunistično emigracijo in slovenskimi domobranci.

Danes pripravljajo spominske proslave žrtvam; ne omenjajo pa, katerim žrtvam — ali za domobranske ali za Titove partizane; in to v Kočevskem Rogu, Teharjah, Krimski jami in drugih krajih v Sloveniji. Pri vseh teh proslavah so glavni govorniki Titovi komunistični partizani ali pa njihovi simpatizerji, ki so jih oni vzgajali, da se danes pljujejo na domobranksko idejo in poklane mučene slovenske domobrance. Tega ne zamerim komunistično vzgojenim Slovencem, če tako mislijo. Zamera je naši protikomunistični emigraciji, ki je s takimi odgovornimi pripravljena sodelovati s predlogi sprave in z novo slovensko vlado Demos, ko vztrajajo na tem, da komunistični partizani ostanejo kot partizani osvoboditelji slovenskega naroda, slovenski domobranci pa kot izdajalci in izpljunek slovenskega naroda. Na proslavah v Kočevskem Rogu ne povedo, da v teh kraških jamah ležijo slovenski domobranci in da so jih pomorili Titovi partizani z najhujšim mučenjem. Tudi tega ne priznajo, da so v Sloveniji začeli z zločini sloven-

ski partizani, ki so krivi vseh zločinov, za katere jih je lahko sram pred vso svetovno javnostjo.

S tako spravo se jaz ne morem strinjati; kakor tudi ne naša organizacija Tabor DSPB, četudi nas prepričujejo gotovi modrijani, da moramo tudi mi priznati, da smo delali zločine, da drugače ne more priti. Če je kdo delal zločine, mu ne zamerim, da je za tako spravo. Vem pa za sebe, za svoje brate in za pomorjene domobrance, da zločinov niso delali! Zato smo dolžni, da branimo njihovo čast, ker oni so mrtvi in se ne morejo braniti.

Ne morem si predstavljati, kateri slovenski domobranec je skupaj s komunističnim partizanom razvijal novo slovensko zastavo s partizanskim simbolom triglavke pri lipi sprave v Ljubljani. Ne bi ga rad poznal, ker bi najbrž bil preveč razočaran.

Prosim vas, bodimo enotni in zaupljivi med seboj in nas komunisti ne bodo nikdar prevarali, saj naše geslo je BOG NAROD, DOMOVINA, na kar smo lahko ponosni.

Bog Vas živi!

Milan Zajec

14. decembra 1991

Dragi soborci — pozdravljeni!

Ko smo pred 36 leti začeli ustanavljati našo organizacijo, je bilo vprašanje: Ali je mogoče iz razvalin našega Vetrinja še sploh kaj organizirati, ko je bil polom totalen in tisoči naših soborcev v množičnih grobovih? Komu je mogoče še karkoli zaupati, ko nam je bilo jasno, da smo merodajnim bili kot dete Prešernovi „Nezakonski materi“. In če se organizacija ustanovi, so nam prerokovali politični modrijani naše dobe, bo to „muha enodnevnica“!

Kako bridko so se zmotili! Njih sanje so postale utopija; njih upanje, pobožne želje, ki se izgubljajo v nerealističnih sanjah, ki naj bi jih prinesla nova „demokracija“ v Sloveniji. Pozabljajo pa, da je med Vetrinjem in sedanjostjo ostala le še — zgodovina!

Mi nismo sanjali in ne sanjamo danes. Kar nas druži niso politične sanje; je trpka realnost. Naš cilj je samo eden, vedno eden in isti: Resnica za nas žive in pravica za naše mrtve. Eno kot drugo je krivcem in sokrivcem nezaželeno in njih cilj je vedno bil: zasuti zadnji grob Vetrinja! Tukaj pa smo mi! Tu je Tabor, ki ob odprtem grobu Vetrinja zahtevata raztelesenje žrtve, ki mu pravimo slovenski narod, da se najde krivce in krivdo, predno se brez politično-ideološkega trobentanja pokoplje slovenskega desetega brata, kateremu pravimo: Slovensko domobranstvo!

Danes zopet stojimo na križišču. Različno gledamo v razvoj v Sloveniji.

Tukaj je nujno, da se zavedamo tiste naše domobranske strpnosti, ki smo jo poznali med revolucijo. Različni pogledi so nujnost, morajo pa biti podrejeni skupnemu cilju, zaradi katerega smo v Taboru. Ni dovolj, da so v Sloveniji po 45 letih pokopali domobranci — brez imena. Čas je, da ŽRT-VAM postavijo spomenik z njih imenom: SLOVENSKI DOMOBRANCI!

Tu je bistvo našega dela! Zlasti je potrebno, da čim dalje obdržimo našo organizacijo in njeno glasilo „TABOR“. Brez glasila ni organizacije; brez dopisnikov, sotrudnikov in članstva je stvar mrtva. Mi ne moremo reševati Slovenije. Lahko pa sedanjemu in bodočemu rodu pomagamo do resnice o preteklosti, da se v bodoče prepreči ponovitev preteklosti.

Ob vašem občnem zboru smo v mislih z vami z željo, da bi se še dolgo lahko sestajali, ko čas zahteva svoje in se naše vrste redčijo z odhajanjem za našimi soborci...

Iskrene pozdrave vsem!

Bog - narod - domovina!

Florijan Slak

Sporočilo

Domobranec Janko Šterbenc se spominja, da je nekoč opazil na oglasni deski v begunskem taborišču v Servigliano poizvedbo za pogrešanima domobrancema — bratoma Kikelj. Ker so bila tedaj, v tistem negotovem času poizvedovanja na dnevnem redu in ker ni bil gotov teh imen, ni bil pozoren. Sedaj pa se prav določno spominja sledečega dogodka:

Ko so nas peljali iz Št. Vida proti Ljubljani za Kočevski Rog, sta bila brata Kikelj (ali Kinkel) poleg mene in zrla v desno lino zaprtega tovornega vagona, da bi opazila domačo hišo v Št. Vidu in ugotovila, „če je mama doma“? Ugotovila sta, da je, „ker je na balkonu sušila perilo“. To je bilo 6. junija 1945 okoli 3. ure popoldan.

Eden od bratov je imel pri sebi še vilice s katerimi je pretrgal mrežo na lino vagona (že na drugi strani Gruberjevega prekopa). Skozi to lino sem se jaz spustil iz vagona. Nadaljnja usoda bratov mi ni znana.

Janko Šterbenc, l. r.

+MATEVŽU POTOČNIKU

(Slovo Ivana Korošca na pokopališču)

Slomškov dom dela, molitve, zabav in svečanosti je danes odet v črno. In ne samo Slomškov dom, tudi Rožmanov dom žaluje za velikim dobrotnikom, za neumornim, nesebičnim delavcem naše slovenske skupnosti.

Matevž, ti odhajaš in veš, da ga ni, ki bi te nadomestil!

Ko sva se zadnjikrat srečala, si mi dejal: „Zdi se mi, da sem storil, kar je bilo v moji moči.“ Kako prijetna zavest ob odhodu. Kako tolažilna misel ob težkem slovesu. Kako lahko ti je bilo srečanje z Gospodarjem življenja, ko si mu podal obračun svojega bogatega dela.

„Zdi se mi, da sem storil, kar je bilo v moji moči. „Matevž, mi pa vemo — a kar je važnejše — Bogu ni neznano, da si storil več, kar je bilo v tvoji moči!

Ob slovesni otvoritvi Rožmanovega doma sprejema pokojni Matevž Potočnik s kruhom in soljo botre Zavetišča.

Ti si bil eden tistih, ki ne merijo in ne tehtajo dobrot bližnjemu. Ti si bil eden tistih, ki ne gledajo na uro, kadar so v delu za našo skupnost. Tri domove si gradil in dogradil! — Slovenstvu, z izrecno mislijo na mladino, osamelim, ostarelim bratom in dom svoji lastni družini.

Še ko ti je kruta bolezen načela življenje, nisi odnehal. Več kot lastno zdravje, ti je bila skrb potrebe naše velike slovenske družine. Resnično, ti Matevž si si nabral zakladov, ki jih rja ne uniči. Zakladov, ki edini spremljajo človeka, ko odhaja pred Božje obličje: dobra dela ljubezni do naroda in do bližnjega.

Ob tej težki uri slovesa nas tolaži zavest, da je tebi lepo, neizmerno lepo, ko te je očetovsko sprejela večna Dobrota: „Pridi moj zvesti služabnik, po zasluženem, bogato plačilo, kajti lačen sem bil in si me nasitil, nag sem bil in si me oblekel.“

Matevž, v imenu Rožmanovega doma, tvojih prijateljev in sodelavcev ter v svojem lastnem, izrekan doživeto sožalje tvoji skrbni ženi, gospe Kati, tvojim otrokom — hčerkam in sinovom in vsem tvojim dragim, ki žalujejo za teboj!

Odpočij se, dragi Matevž v tej daljni ameriški zemlji. Veter, ki bo vel od oceana in kalne La Plate preko tvojega groba, ti bo prinašal pozdrave domovine tam daleč.

Čeprav odhajaš Matevž, ti ostajaš med nami. V tvojih delih boš živel v naši slovenski družini!

Zbogom in — nasvidenje, dragi Matevž!

Tone Brulc

Odšli so...

Na posledicah težke operacije je *umrl v Argentini dne 5. januarja 1992* v bolnišnici *Joža Lovrenčič*. Pokojni je bil sin primorskega begunca dr. Joža Lovrenčiča, ki se je po prvi svetovni vojni zatekel v Ljubljano. Študiral je na klasični gimnaziji, ob izbruhu druge svetovne vojne pa je odšel v Zagreb, da bi se priključil jugoslovanski vojski, ki pa je prej razpadla, preden je mogel to storiti.

Med vojno in po vojni se je udeleževal kot kulturnik in zaveden Slovenec, vendar jugoslovansko usmerjen, organizacije slovenskega šolstva na Primorskem, kjer je tudi poučeval. Od tam je odšel v Argentino, kjer se je zaposlil kot višji uradnik v papirnati industriji.

Literarno se je udeleževal v Taboru, pisal je v Svobodno Slovenijo in še kam drugam, Slovenski kulturni akciji pa je zapustil zbirko občutenih lirskih pesmi, za katero je upal, da mu jo bo izdala, kar se pa ni zgodilo

zaradi finančne krize v Argentini. Samo nekaj naslovov ciklov iz te zbirke: Spoznanje, Meditacije, Drhtenje, Vprašanja. Vsa zbirka je nastala l. 1991, nekaj mesecev pred pesnikovo smrtjo, tako da ni težko soditi, kaj vse bi lahko še napisal, če bi mu dopustilo zdravje in če bi se prej približal SKA.

Istega leta je začel sodelovati tudi pri Peña literaria de la Plaza Flores, zato ima tudi nekaj pesmi v španščini, manjkajo pa druge, ki jih je bral pred špansko publiko.

V prvih letih emigracije je poskusil pisati tudi v srbohrvaščini, ker je zahajal v Jugoslovanski dom na Dock Sudu, kjer je imel dobre prijatelje in poznanke.

Poleg zbirke pesmi je imel pripravljeno tudi zbirko krajših novel in vsaj dvoje dramskih del iz časa revolucije.

Lovrenčiču je bila najljubša in najpogostejša štirivrstična kitica, čeprav ima na koncu zbirke tudi izdelane sonete. Kot zanimivost bi omenil tudi njegov sonetni venec, posvečen Jugoslaviji. Med čisto lirskimi pesmimi je tudi nekaj priložnostnih.

Lovrenčičeva tematika je precej črnogleda in pesimistična, kar moremo pripisati njegovemu življenju: obup, žalost, razočaranje, domotožje, ničevost življenja, iskanja smisla in slutnja bližnje smrti so najpogostjši motivi iz zadnjih pesmi zbirke.

Naj Ti bo lahka tuja zemlja, Joža sanjač!

Kot zadnjo pesem zbirke bi lahko šteli sonet brez naslova (tudi druge pesmi so brez naslovov), ki pa spada med Lovrenčičevo slovo od vsega, kar je ljubil.

NAŠI MRTVI

+ HILARIJ ŽUKOVEC

Rojen je bil leta 1923 v Preski pri Dobrniču. Poleg štirih sester je bil v družini edini sin. Od vsega začetka je vedel, da se za OF skriva komunizem, zato se je pred partizani dolgo časa skrival. Ko se je ustanovila Vaška straža, je takoj stopil k njim. Ob laškem razpadu so se razšli. Potem se je spet nekaj časa skrival, a so ga končno izsledili in mobilizirali. Ob prvi priliki je spet pobegnil in se javil domobrancem v Novem mestu. V 35. četi je ostal do konca. Bil je neustrašen in pošten borec. Ves čas je bil mitraljezec.

Umikal se je s Stamenkovičovo skupino. Pri Ratečah so bili razpuščeni in si je moral vsak sam zase pomagati, kakor je vedel in znal. Z majhno skupino je srečno prišel v Avstrijo. Z nekim Bizjakom sta takoj odšla na delo

h kmetom, ker Angležem nista zaupala. Končno je prišel v taborišče Spital.

V Kanado je prišel maja leta 1948 in sicer na delo na železnico. Po odsluženem kontraktu se je zaposlil v gradbenem podjetju v Belvillu. Leta 1951 se je poročil z gdč. Nežko Mihelič. Imela sta štiri hčerke.

Hilarij je bil aktiven član društva Tabor. Bil je na vsaki naši pipreditvi in nikoli ni odrekel pomoči, ko smo prosili za naše invalide in potrebne.

Umrli je 11. novembra 1990 za rakom.

Ohranili ga bomo v lepem spominu.

+ FRANCE PETRIČ

24. novembra 1990 je odšel v večnost France Petrič, zadet od srčne kapi.

France je bil rojen 9. junija 1922 v Dolenji vasi pri Ribnici. Po mali maturi je v Ljubljani dovršil dvorazredno trgovsko šolo. Imel je namen nadaljevati študij na trgovski akademiji, a sta mu vojna in revolucija to preprečila. Italijani so ga odpeljali v internacijo na Rab. Ko se je vrnil, se je takoj javil vaški straži.

Ob laškem razpadu je bil na Turjaku, od tam pa je še pravočasno odšel s polkovnikom Dežmanom. Ob prihodu v Ljubljano je takoj postal domobranec, kjer se je javil za Stično. Od tam se je vrnil v Ljubljano in je služil na postojankah Lavrica, Rudnik in na bloku. Zaradi težav v nogah je odšel v Polhov Gradec kot telegrafist. Od tu je odšel v Avstrijo. Pri novem razporedu je bila njegova četa dodeljena 1. polku, ki je bil vrnjen zadnji. Tedaj so se mnogi razbežali in poskrili. Tako se je rešil.

Ko je Kanada odprla vrata beguncem, je tudi France odšel na železnico. Pozneje se je oprijel raznih del. Lepo je skrbel za družino in tudi svojim v domovini je veliko pomagal. Od začetka je bil član Tabora. Manjkal ni na nobeni prireditvi. Veliko je dajal za naše invalide, zadnja leta se je zelo zavzemal za pomoč Tolstoju.

Zelo je bil vesel sprememb v domovini, ni pa mu bilo dano, da bi se tja vrnil na obisk. Naj mu bo lahko kanadska zemlja.

+ JANEZ MURGELJ

Janez Murgelj je bil rojen 26. decembra 1916 v Koroški vasi pri Novem mestu. Kot še marsikdo drug poročen moški je v začetku verjetno upal, da bo revolucijo že kako preživel. Ko pa je partizanski pritisk postajal le prehud, je odšel k domobrancem v Novo mesto. Tu je ostal do konca vojne. Bil je narednik.

3. junija 1991 je v Torontu umrl Jože Kastelic. Pokojni je bil rojen 16. februarja 1905 v Podgradu pri Novem mestu. Že v njegovi zgodnji mladosti je oče kupil posestvo na Dobravi pri Dobrniču na Dolenjskem. V maju 1942 so Italijani iz Žužemberka obkoljevali vas in pri tem ubili njegovega očeta in Franceta Slaka; prvi žrtvi fašistično-komunističnega terorja na področju med Krko in Temenico.

Po vrnitvi iz italijanskega koncentracijskega taborišča na Rabu in po ustanovitvi Slovenskega domobranstva se je pridružil domobrancem in bil ob koncu vojne na postojanki v Kronovem, odkoder se je z nekaj posamezniki prebil na Koroško in v Vetrinj, kjer pa se je rešil vrnitve.

V Torontu je bil zelo agilen pri ustanovitvi prve slovenske fare v Kanadi. Ko so se razmere uredile, je dobil k sebi ženo in družino. Bil je vedno zaveden domobranec in član Tabora. Z družino vred smo ga vedno srečali na naših prireditvah. Njegovo zvestobo domobranski ideji je zapustil tudi svoji družini.

Jože, naj Ti bo lahka kanadska zemlja, Tvoji družini naše iskreno sožalje.

Pirc Aleksander „Saša“, je po daljši neozdravljivi bolezni umrl 7. februarja 1992 in je bil naslednji dan pokopan na pokopališču v Boulogne. Imel je šele 68 let in je živel v Boulogne. Bil je domobranec na Primorskem.

Žalujemo družini naše iskreno sožalje — njemu pa blag počitek v argentinski zmlji.

NAŠA NASLOVNA SLIKA

Dokument našega časa

Previdnost je mati modrosti... Tako sta si gotovo mislila ta dva mladeniča, ko sta vljudno zaprosila fotografa, naj njunih obrazov ne bo na sliki. Fotografijo je posnel 20. marca 1991. leta pri Tromostovju v Ljubljani naš prijatelj in nam jo je dal na razpolago, za kar se mu iskreno zahvaljujemo. Ob pestri izbiri knjig, ki so na stojnici na razpolago pa mislimo, da je vsak komentar odveč razen zahvale prodajalcema za njuno požrtvovalno delo.

21. januarja 1992

Dragi Savo!

Lepa hvala za Tvoje vrstice od 26. 12. 1991. Veseli me, da je vse poslano v redu prispelo. Moram reči, da jih — po Tvojem mladostnem pisanju sodeč — ne kažeš let, ampak 30 manj!!

Medtem je Slovenija postala mednarodno priznana država in že več kot 35 držav nas je priznalo, Argentina kot dobro veš, med prvimi. V Evropi nas je priznala celo Anglija, le ZDA se še silno obirajo; menda je Bushov zet Srb, nekaj visokih ZDA-politikov pa ima baje svoje denarce v firmi „Crvena zastava“, ki proizvaja poleg avtomobilov „Yugo“ tudi orožje. Politika je velikokrat umazana stvar. Kakorkoli že, mislim, da imamo sedaj veliko zgodovinsko priložnost, pokazati kaj znamo! Politične stranke so skregane med seboj, Demos je razpadel, „prenovitelji“, t. j. bivši komuniti pa zganjajo strahovito propagando predvsem proti Peterletu. On je zanje glavni krivec za vse, kar je slabega! In ljudje so ravno toliko neumni, da jih dosti temu nasede in verjamejo. Tisti Prešernovi verzi (kako strašna slepota je človeka) se mi sami po sebi vsiljujejo... Druga reč, ki ljudi zelo zaposluje, je prodaja stanovanj. Vsa državna stanovanja so na prodaj po 7—15 tisoč mark (nemških) in ljudje jih veliko kupujejo, pa tudi prekupčujejo. Kajti za ta denar jih lahko kupijo le najemniki, ostali pa ponujajo tudi že po 70 do 80 tisoč mark... Prav pri koritu pa spet sedijo rdeči direktorji in podobna svojat, ki kupuje celo firme in po več stanovanj hkrati...

No, moram reči, da je Nemčija zelo popularna, kot še nikoli v tem stoletju. Neznani ljudje so me trepljali po rami (ko sem izstopil iz avta z nemško registracijo) in mi naročili pozdrave za Kohla in Genscherja... kaj takega se mi še ni nikoli prej zgodilo...

Rdeči še vedno obvladujejo tako časopise kot radio in TV in lahko odločujoče vplivajo na javno mnenje. To tudi krepko izkoriščajo in pod plaščem oziroma krinko o „svobodi tiska“ manipulirajo z javnostjo. „Slovenec“ pa bi po moje moral biti energična protiutež. To pa ni bil. Tako tudi te priložnosti, postati glasilo svobodoljubnih in demokratičnih ljudim, ni znal ali hotel izkoristiti.

Veliko prisrčnih pozdravov Tebi in Tvojim

N. N.

DAROVALI SO

Od 16. 12. 1991 do 29. 2. 1992

Za Rožmanov dom: v Pesih - \$

Rev. Malenšek Janez	50.00
Kožar Janez	10.00
Praznik Jože	10.00
Tičar Beno	0.50
N. N., San Justo	6.00
Bnedičič Miha	5.00
Pengov Greti	2.50
Podržaj Anton, st.	5.00

V spomin na pok.

Matevža Potočnik:

Repar Jože	20.00
Žerovnik Jože	20.00
Čarman Peter	10.00

v dol.

Globočnik Martin	100.00
Lea Urbanc	1.000.00
Gregorič Lojze	40.00
Lea Urbanc je poslala nabrano po dobrotnikih iz Kanade	1.085.00
Jenko Janez (+ Matevža Potočnik)	20.00

Tiskovni sklad Tabor

v Pesih - \$

Rev. Malenšek Janez	38.00
N. N., San Martín	5.00
Pergar Franc	2.00
N. N., Ramos Mejía	12.00
Skubic Anton	2.00
Dragan Alojzij	5.00
N. N., San Martín	5.00
Škraba Ivan	2.00
Benedičič Miha	2.00
Fajfar Franc	3.00

V spomin na pok.

Matevža Potočnik:

Inž. Anton Matičič	10.00
Dolenc Vencelj - Neda	20.00
Šurman Božo	10.00
Oblak Franc	10.00
Korošec Ivan	10.00

v dolarjih

Zadnikar Vili	10.00
N. N.	5.00
Vodišek Marija	5.00
Omahen Jože	10.00
Bizjak Jože	35.00
Cerar Frank	5.00
Gaber Anton	5.00
Pechaver Tony	5.00
Erpič Franc	5.00
Čulek Franc	5.00
Bizjak Štefan	5.00
Bergant Ivo	5.00
Hočevan Ani	10.00
Mavsar France	5.00
Košir Anica	5.00
Gregorič Lojze	20.00
Dular Milan	5.00
Hainrihar John	10.00
Bojc Jože	10.00
Berkopce Ivan	5.00
Erdani Miro	5.00
Fujs Frank	5.00
Mertik Jože	3.00
Mohar Lojze	10.00
Žonta Nande	5.00
Dejak France	20.00
Dreu Kati	5.00

Socialni sklad Tabor:

v dolarjih

N. N., Euclid	50.00
Gregorič Lojze	40.00

VSEBINA

Vaša žrtev ni zaman (P. Kogej)	49
Zgodovina danes (Ivo Žajdela)	51
Fašisti, nacisti, komunisti... (F. Slak)	59
Umrlim za domovino (T. Velikonja)	61
Razmišljanje o nekemu - 25 let pozneje	63
Spoznanje (N. Frančič)	64
Naši možje	66
Minister in pokoli (N. Tolstoj)	67
Evropska obzorja in Slovenci (J. Stanovnik)	79
Mnenja in vrenja	86
Iz društev	88
V spomin	91
Naši mrtvi	93
Iz pisem	96
Darovali so	III

Hurlingham
Sucursal
Correo
Argentino
(Bs. As.)

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 1596

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 2619